

Institute for Research
& Planning in Higher Education

Higher Education Letter

Print ISSN: 2008-4617

National Organization
for Educational Testing

Explaining the Components of Entrepreneurial Architectural School*

Omid Bodaghlou¹, Hamed Beyti², Minou Gharehbaglou³, Mohammad Ali Banihashemi⁴

1. Master of science student in Islamic architecture, Tabriz Islamic art university, Tabriz, Iran. Email: O.Bodaghlou@Tabriziau.ac.ir

2. Associate Professor and Faculty member, Tabriz Islamic art university, Tabriz, Iran; (Corresponding Author), Email: H.Beyti@Tabriziau.ac.ir

3. Professor and faculty member, Tabriz Islamic art university, Tabriz, Iran. Email: M.Gharehbaglou@Tabriziau.ac.ir

4. Instructor and Faculty member, Tabriz Islamic art university, Tabriz, Iran. Email: M.Banihashemi@Tabriziau.ac.ir

Article Info

Article Type:

Research Article

Received: 2023.10.08

Received in revised
form: 2024.01.31

Accepted: 2024.02.26

Published online:
2024.03.21

ABSTRACT

Objective: This study aimed to determine the entrepreneurship components of universities and propose a method of using those components to make faculties of architecture entrepreneurial.

Methods: The post-mining technique was employed in this qualitative study, and open-ended questionnaires were utilized in interviews for data collection. Accordingly, the purposive sampling method was adopted to select the faculty members of universities in the East Azerbaijan Province of Iran with more than seven years of research experience. Finally, theoretical saturation was reached with 12 out of 26 participants in semi-structured in-depth interviews. The interviews were analyzed through qualitative content analysis.

Results: After thematic extraction and classification, three macro-categories and 19 micro-categories were identified. Two of these 19 micro-categories were introduced as core categories of each area. The core categories were classified as professional thinking, entrepreneurial nature, skill-oriented training, independent and generative financial resources, dynamic framework, and communications in behavioral, structural, and environmental areas.

Conclusion: According to the above categories and a literature review, entrepreneurship education can lead to better relationships with the labor market in addition to training entrepreneurial architectures and professional architectures both at faculties of architecture and in society.

Keywords: *entrepreneurship, entrepreneur faculty, architectural entrepreneurship, architectural profession, architectural education*

Cite this article: Bodaghlou, Omid; Beyti, Hamed; Gharehbaglou, Minou; Banihashemi, Mohammad Ali (2024). Explaining the components of entrepreneurial architectural school. *Higher Education Letter*, 17(65): 24-43 pages.

DOI:10.22034/HEL.2024.712724

© The Author(s).

Publisher: National Organization of Educational Testing (NOET)

* This article is based on a master's thesis in Islamic Architecture titled "Assessment of Architecture Graduates' Professional Capabilities in Terms of Curriculum and Profession" carried out at Islamic Art University in Tabriz, Iran.

تبیین مولفه‌های دانشکده معماری کارآفرین*

امید بدآقلاو^۱، حامد بیٹی^۲، مینو قره بگلو^۳، محمدعلی بنی هاشمی^۴

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری اسلامی دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: O.Bodaghlou@Tabriziau.ac.ir

۲. دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران؛ (نویسنده مسئول)، رایانامه: H.Beyti@Tabriziau.ac.ir

۳. استاد و عضو هیئت علمی دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: M.Gharehbaglou@Tabriziau.ac.ir

۴. مربی و عضو هیئت علمی دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: M.Banihashemi@Tabriziau.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: هدف اصلی از اجرای پژوهش حاضر، کشف مولفه‌های کارآفرینی دانشگاه‌ها و چگونگی کاربست آن‌ها در دانشکده‌های معماری جهت تبدیل شدن به دانشکده‌های معماری کارآفرین بود.
دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۱۶	روش پژوهش: این پژوهش کیفی با استفاده از دو روش تحلیل محتوای کیفی و پس‌کاوی اجرا شد. ابزار گردآوری اطلاعات استفاده از مصاحبه با پرسشنامه باز پاسخ بود. بر این اساس، با رویکرد نمونه‌گیری هدفمند، اساتید عضو هیئت علمی دانشگاه‌های استان آذربایجان شرقی با سابقه کاری و پژوهشی بالای ۷ سال انتخاب شدند. در نهایت با مصاحبه عمیق نیمه ساختارمند با ۲۶ نفر اشباع نظری در نفر دوازدهم حاصل شد. تحلیل مصاحبه‌ها با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی انجام گرفت.
اصلاح: ۱۴۰۲/۱۱/۱۱	یافته‌ها: پس از استخراج و دسته‌بندی موضوعی، سه حوزه کلان و ۱۹ مقوله خرد شناسایی شد که تعداد ۲ مقوله از این ۱۹ مقوله خرد بعنوان مقوله‌های هسته در هر حوزه مطرح شدند. مقوله‌های هسته شامل تفکر حرفه‌مند، ذات کارآفرین، آموزش مهارت‌محور، منابع مالی مستقل و زاینده، کالبد پویا و گستره ارتباطی در سه حوزه رفتاری، ساختاری و محیطی طبقه‌بندی شدند.
پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۰۷	نتیجه‌گیری: با توجه به مقوله‌های فوق و مجموعه مقولات مطرح شده در پژوهش، آموزش کارآفرینی، ارتباط بهتر با بازار کار، پرورش معماران کارآفرین و معماران حرفه‌ای را در سطح دانشکده‌های معماری و جامعه حاصل می‌شود.
انتشار: ۱۴۰۳/۰۱/۰۲	کلیدواژه‌ها: کارآفرینی، دانشکده کارآفرین، کارآفرینی معماری، حرفه معماری، آموزش معماری

استناد: بدآقلاو، امید؛ بیٹی، حامد؛ قره بگلو، مینو؛ بنی هاشمی، محمدعلی (۱۴۰۳). تبیین مولفه‌های دانشکده معماری کارآفرین. *نامه آموزش عالی*، ۱۷ (شماره ۶۵)، ۲۴-۳۳ صفحه.

DOI: 10.22034/HEL.2024.712724

حق مؤلف © نویسندگان.

ناشر: سازمان سنجش آموزش کشور

* این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد با عنوان «طراحی دانشکده معماری اسلامی دانشگاه هنر اسلامی تبریز با رویکرد کارآفرینی» می‌باشد که با راهنمایی جناب آقای دکتر حامد بیٹی و سرکار خانم دکتر مینو قره‌بگلو و مشاوره جناب آقای مهندس محمدعلی بنی‌هاشمی در دانشگاه هنر اسلامی تبریز انجام گرفته است.

مقدمه

مفهوم «دانشگاه» در سده های اخیر کارکردها و معانی متفاوتی داشته است؛ بطوریکه در قرن نوزدهم به مفهوم آموزش و پژوهش بطور محض بود، اما بعدتر معانی آن چندگانه تر شد و علایق مختلفی را هم در بر گرفت (سپهیل سرو و هزارجریبی، ۱۳۹۶، ۱۳۷). در قرن ۲۱ با این دیدگاه که پیشرفت و موفقیت در مشاغل اختصاصی و حساس به طور قابل توجهی به نگرش افراد، توانایی و از همه مهم تر مهارت های مربوط بستگی دارد، همچنین در خصوص قشر دانشجو که دارای جایگاه و ویژگی های خاص خود در سطح جامعه است، مطالبات و نیازهایشان پیچیده تر و حساس تر شده است و به دنبال آن انتظارات جامعه نیز از دانشگاه تغییر کرده و نقش تازه ای مطابق خواسته های جدید برای دانشگاه در کنار رسالت قبل (انتقال علم و دانش) در نظر گرفته شده است (رحیمی و جوادی پور، ۱۳۹۹، ۸) و همزمان با وظایف قبلی دانشگاه، کارآفرینی نیز به کارکردهای دانشگاه های برتر اضافه شده است. در این باره کرایزner^۱ معتقد است که چالش اصلی هر جامعه ناشی از درک نکردن فرصت هاست و کارآفرینی آگاهی از فرصت های سودآور و کشف نشده است (سندیپ^۲، ۲۰۰۷: ۱۶۵). دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی امروزه اصلی ترین نقش جامعه را به عنوان پرورش کارآفرینان آینده بر عهده دارند. گسست نظام دانشگاهی از بازار کار و ناهماهنگی میان کارکردهای دانشگاهی با نیازهای جامعه بیرونی از یک سو و کمبود منابع مالی از سوی دیگر، نظام دانشگاهی را با چالش های فراوانی مواجه کرده است. انفصال نظام دانشگاهی از بازار کار علاوه بر هدر رفتن منابع، عقب ماندگی کشور را در دستیابی به توسعه نیز در پی دارد (کیخا و همکاران، ۱۳۹۸، ۵۱)، همچنین بازار کار، نیاز به نیروی زبده مسلط به دانش روز و مهارت محور دارد، نیرویی که بتواند کارآمدی تولید و کسب و کار را افزایش دهد و از ایجاد مشکلات جدید و کاهش بهره وری جلوگیری کند. بنابراین سهم آموزش چه در نیروی فکری خلاق به عنوان تکامل بخش روند تولید و چه در کار ساده به عنوان پشتوانه ی مداوم تولید بسیار پرارزش است (قنادان، ۱۳۸۴، ۶).

ایران از جمله کشورهای در حال توسعه محسوب می شود. در کشور ما، اغلب دانشگاه ها در نسل دوم دانشگاهی یعنی دانشگاه های پژوهش محور قرار دارند و فعالیت چندانی در راستای تجاری سازی یافته های پژوهشی، تربیت افراد کارآفرین و تبدیل شدن به نسل سوم دانشگاه ها یعنی دانشگاه های کارآفرین ندارند. فعالیت های تجاری سازی دانشگاه های داخلی، اغلب در حد ایجاد پارک های علم و فناوری محدود شده است که خروجی چندانی به بازار کسب و کار ارائه نمی دهند (بهزادی و همکاران، ۱۳۹۳، ۶۹۸). در ایران پس از انقلاب اسلامی و تا سال ۱۳۷۵ سرانه فارغ التحصیلان دانشگاهی با سرانه اشتغال آن ها در جمعیت ۲۰ ساله و بیشتر کشور سیر صعودی داشته است. اما از سال ۱۳۷۵ تا به امروز گسترش آموزش عالی لزوماً با اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی همراه نبوده و کاهش سرانه اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی مختص به این گروه است و با الگوهای کاهش نرخ اشتغال افراد فاقد مدرک دانشگاهی قابل مقایسه نیست (صفری و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۲). با این اوصاف وجود رابطه متقابل میان دو موضوع مورد بحث، یعنی آموزش و اشتغال، از جنبه های گوناگون قابل طرح و بررسی است و این نظام آموزشی و دانشگاه ها هستند که مأموریت توسعه اقتصادی و اجتماعی را بر عهده دارند. از این رو، شناخت این مأموریت و نحوه تحقق آن در دانشگاه های امروزی کشور و همچنین شناخت عوامل موثر و چرایی آن ها بر ارتقا پیوند میان نظام آموزشی و بازار کار، اهمیت ویژه ای را تحت عنوان «کارآفرینی» به خود می گیرد (بهزادی و همکاران، ۱۳۹۳، ۶۹۷).

کارآفرینی در عرصه معماری از جمله مباحثی است که طی سالیان اخیر در داخل کشور مورد بحث و بررسی های فراوان قرار گرفته است، اما این مسئله چندان به رشته تحریر درنیامده و تنها منتهی به چندین کنفرانس، سخنرانی، نشست و بیانیه دانشگاهی بوده است. کارآفرینی معماری اغلب در بستری خارج از محیط دانشگاهی از جمله مدیریت پروژه های اجرایی، دکوراسیون های داخلی و یا برگزاری ورکشاپ های آموزشی و انگیزشی صورت گرفته و تلاش های پژوهشی غیر مستقیم بسیار اندکی در این راستا جهت بهبود کیفیت آموزش در دانشکده های معماری و تحقق رسالت نسل سوم دانشگاهی در این دانشکده ها صورت پذیرفته است. در ایران مراکز آموزشی بر اساس سرفصل های مصوب شورای عالی برنامه ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، متخصصان رشته معماری مورد نیاز بازار کار را آماده می سازد و در واقع آموزش شالوده حرفه معماری است با این حال از دلایل عدم وجود توانایی های مدیریتی در معمارها، نادیده گرفتن آموزش شیوه های کارآفرینی و عدم تشویق دانشجویان این رشته به اشتغال زایی و تولید کسب و کارهای شخصی توسط دانشکده های معماری می باشد. شروع کسب و کارهای شخصی برای این قشر از فارغ التحصیلان محتملاً توأم با شکست های هزینه بری جهت افزایش توانمندی های آن ها در کسب و کارهای شخصی و بازار کار می باشد، این در حالی است که جهت جبران این هزینه ها و رسیدن به مرحله بهره دهی نیازمند تلاش های سخت و چندین ساله فارغ از آموزش های محیط دانشگاهی می باشد. با این حال مدل های موجود آموزشی نیز، که هنوز در دانشگاه های ما به کار گرفته می شوند، نتوانسته اند راه های متفاوت

1. Krizner

2. Sandeep

موفقیت در معماری را کشف کنند و این حرفه و دانشجویان معماری را در قیاس با دانشجویان سایر حرفه‌ها که بیشتر با تحولات بازار و اقتصاد مدرن آشنایی دارند در موقعیت نامساعدی قرار داده است که خلا این سهل انگاری و عدم تلاش جهت سوق دادن معماران به سوی کارآفرینی با افزایش فارغ‌التحصیلان معماری و بالا بودن نرخ بیکاری معماران در مقایسه با سایر رشته‌های تحصیلی، کاملاً مشهود می‌باشد. حتی بی‌توجهی به این موضوع در رشته تخصصی معماری تا اندازه‌ای بالا بوده است که از کارآفرینی و مولفه‌های آن در حوزه معماری شناخت چندانی ارائه نشده است به عبارت دیگر چپستی کارآفرینی در معماری قبل از چگونگی تحقق آن، مغفول باقی مانده است. از طرف دیگر برخی از صاحب‌نظران نیز بازار کار و بناهای شهری جدید را مغایر با ارزش‌های معمارانه تلقی کرده و مانع اساسی این نابسامانی در اشتغال فارغ‌التحصیلان معماری را بازار کار مغایر با اندیشه‌های معماری می‌دانند. در نتیجه سوالات پژوهش حاضر چنین می‌باشد که «مولفه‌های کارآفرینی دانشگاه‌ها در سطح کلان و خرد چیست؟ و در ادامه کاربست مولفه‌های کارآفرینی در دانشکده‌های معماری چگونه است؟» و هدف از این پژوهش کشف مولفه‌های کارآفرینی دانشگاه‌ها و چگونگی کاربست آن‌ها در دانشکده‌های معماری جهت تبدیل شدن به دانشکده‌های معماری کارآفرین می‌باشد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

واژه "کارآفرینی" از کلمه فرانسوی "اینترپرندر" به معنای "آغاز کردن" نشأت گرفته است. واژه کارآفرینی معادل فارسی کلمه "اینترپرنرشپ" است و معنای ایجاد کار و اشتغال‌زایی می‌دهد؛ البته کارآفرینی دارای مفهومی ارزشمندتر از اشتغال‌زایی است (عباس نژاد و همکاران، ۱۳۹۸، ۹). در دهه ۱۹۷۰ میلادی، صاحب‌نظران پس از مشاهده شکست مدیریت تقاضای مصرف‌کننده، برای جلوگیری از تورم مستمر در این دهه به کارآفرینی توجه کردند (ناهد، ۱۳۸۸، ۴۰)، با این حال در دهه ۱۹۷۰ میلادی، به صورت گسترده به کارآفرین همچون یک مصرف‌کننده که از جامعه جهت سود شخصی خود تغذیه می‌کند، نگریسته می‌شد. ناگهان و تحت اثر موفقیت یک نسل از کارآفرینان در ایالات متحده آمریکا در دهه ۱۹۹۰ میلادی، فرد کارآفرین به صورت نجات‌دهنده ملی در نظر گرفته شد (جی وایسما^۳، ۱۳۹۵، ۱۲۵). استیونسون^۴، کارآفرینی را فرایند خلق ارزش، همراه با منابعی منحصر به فرد به منظور بهره‌برداری از یک فرصت می‌داند (ویسی و کریم زاده، ۱۳۸۹، ۱۶۲). رضائیان کارآفرینی را فراگرد و شکار فرصت‌ها به وسیله افراد، بدون در نظر گرفتن منابع موجود در اختیار تعریف می‌کند و در اصل بر این مهم استوار است که کارآفرینان به هنگام تصور فرصت‌های جدید، محدودیت‌های منابع جاری را نادیده می‌گیرند (ناهد، ۱۳۸۸، ۴۱). با توجه به این که موضوع کارآفرینی در چند دهه اخیر بسیار مورد توجه قرار گرفته است، درباره تعریف کارآفرینی و انواع کارآفرینی، تعاریف گوناگونی از سوی صاحب‌نظران ارائه شده است، وسعت سیطره کارآفرینی در رشته‌ها و علوم مختلف بسیار بالا بوده و تنوع تعاریف نیز امری غیر قابل کنترل است با این حال در جدول (۱) به ارائه تعاریفی از سوی صاحب‌نظران داخلی و خارجی در حوزه‌های مختلف علمی و حول محور اصلی پژوهش پرداخته شده

جدول ۱. تعریف کارآفرینی از دیدگاه صاحب‌نظران، منابع: (رضائیان، ۱۳۸۰)، (کوراتکو و هاجتس، ۱۳۸۳)، (احمدپور داریانی، ۱۳۸۴)، (احمدپور داریانی و مقیمی، ۱۳۸۵)، (هزار جریبی، ۱۳۸۲)، (عبدی جمایران و همکاران، ۱۳۹۶)، (گسی، ۱۹۸۵)، (هیسریچ و پیتز^۵، ۱۹۸۸) و (کرایز^۶، ۱۹۹۷)

تعریف کارآفرینی	سال	صاحب نظر	منابع
فرایند افزایش نوآوری و ایجاد انگیزش در سازمان‌ها	۱۹۸۱	وسپر ^۷	
رفتاری، در جهت بکارگیری ابزارها و فرآیندهای طراحی، تکنیک‌های مدیریتی، آموزش و استانداردسازی محصولات	۱۹۸۵	دراکر ^۸	
خلق شرکت‌های جدید	۱۹۸۸	میلان ^۹	

1. Entreprenur
2. Enterpreneurship
3. Ji Vaysma
4. Stevenson
5. Gasse
6. Hisrich & Peters
7. Vesper
8. Drucker
1. Millan

بهره‌برداری از فرصت‌های کشف نشده	۱۹۹۷	کرایزنر	
فرایند خلق چیزی نو، با صرف وقت و تلاش، پذیرش خطرات مالی، روحی و اجتماعی جهت حصول منابع مالی، رضایت شخصی و استقلال	۱۹۹۸	هیسریچ و پیترز	
خلق چیزی ارزشمند از هیچ، فرایند ایجاد و دستیابی به فرصت‌ها و پیگیری آن‌ها بدون توجه به منابع موجود	۱۹۹۰	تیمونز ^۱	
موقعیت یابی و بهره‌برداری از فرصت‌ها	۲۰۰۰	تامپسون ^۲	
ایجاد، توسعه و اجرای ایده‌ها و رفتارهای جدید	۱۳۷۰	دامان پور	و ن ن ن
شکار فرصت‌ها به وسیله افراد، بدون در نظر گرفتن منابع موجود در اختیار	۱۳۸۰	رضائیان	
ایده نوآورانه، محرک اصلی سرمایه	۱۳۸۴	احمدپور داریانی	
درهم آمیختن ویژگی‌های شخصی، ابزار مالی و منابع موجود در محیط کار	۱۳۸۷	هزار جریبی	

با توجه به تعاریفی که صاحب نظران در رابطه با کارآفرینی ارائه داده‌اند می‌توان کارآفرینی را فرایند ایجاد ارزش از طریق تشکیل مجموعه منحصر به فردی از منابع انسانی، ابزاری و مالی، به منظور بهره‌گیری از فرصت‌ها و ایجاد موقعیت‌های کسب و کار متفاوت از قبل دانست که در آن افراد کارآفرین دارای ویژگی‌های خودانگیزی، ریسک‌پذیری، نوآوری و خلاقیت بالا، متفکر بودن، کشف و تشخیص فرصت‌ها، توانایی کنترل درونی، توانایی رهبری بالا، انگیزه درونی بالا، خوش بین و متمرکز بر روی هدف می‌باشند و در قالب ویژگی‌های رفتاری از آن‌ها می‌توان یاد کرد.

ایجاد کسب و کارهای کوچک امکان خویش‌فرمایی، استقلال، رشد و توسعه اقتصادی را فراهم می‌کنند. در حالی که تمامی کشورها توسعه اقتصادی را به عنوان یک نیاز ضروری برای اجتماع خود می‌دانند، آموزش کارآفرینی می‌تواند عنصری اساسی در توسعه اقتصادی باشد، لذا آموزش کارآفرینان نوعی سرمایه‌گذاری برای آینده محسوب می‌گردد. کارآفرینی یک فرایند یادگیری است و از سوی دیگر، یادگیری نیز بخش اصلی فرایند کارآفرینی را تشکیل می‌دهد. یک تئوری کارآفرینی نیازمند تئوری یادگیری است. کارآفرینان برای رسیدن به آگاهی، کسب منابع و مدیریت باید در امر یادگیری شرکت کنند. یادگیری کارآفرینانه به عنوان یک فرایند مستمر که توسعه و گسترش دانش و علم مورد نیاز را برای شروع موفق یک فعالیت و اداره رویدادهای غیر مترقبه را میسر می‌سازد، تعریف می‌گردد (لارسون^۳ و همکاران، ۲۰۰۳: ۸). لذا دومین ویژگی در قالب فرایندها، اهداف و تسهیل روند آموزش کارآفرینی تحت عنوان ساختار نمایانگر می‌شود.

دانشگاه‌ها با توجه به ظرفیت‌هایی که در تولید و توزیع دانش دارند به عنوان دانشگاه‌های کارآفرین می‌توانند نقش اساسی را در آموزش کارآفرینی جهت توسعه اقتصادی و فناوری و در نتیجه اشتغال‌زایی ایفا کنند. نخستین بار در سال ۱۹۸۳، اصطلاح دانشگاه کارآفرین از سوی اتزکویتز^۴، برای توصیف دانشگاه‌هایی به کار گرفته شد که از سازوکارهای مختلف علمی‌شان را برای مشارکت در توسعه منطقه و افزایش درآمدها استفاده می‌کردند (اتزکویتز، ۲۰۰۶: ۶۴). دانشگاه کارآفرین در ادبیات تعابیر مختلفی دارد. کلارک^۵ و ون وانت^۶، دانشگاه‌های نوآور، لزلی^۷ و اسلاتر^۸ دانشگاه‌های بازار و سرمایه‌داری آکادمیک و روپکه^۹ دانشگاه کارآفرین را به عنوان سازمان کارآفرین مد نظر قرار دادند و نظرهای خود را در سه بخش دسته بندی می‌کنند: اول اینکه دانشگاه به عنوان سازمان، شیوه مدیریتی کارآفرینانه را به کار گیرد؛ دوم اینکه اعضای آن کارآفرینانه عمل کنند و سوم اینکه از الگوی کارآفرینانه برای تعامل با محیط خود پیروی کند. همچنین آرونوویتز^{۱۰} مدلی از دانشگاه شرکتی را پیشنهاد می‌دهد که در آن فعالیت‌های سودآور ارزشمند است و آموزش و تحقیق بدون نتایج تجاری ارزشی ندارند (پهزادی و همکاران، ۱۳۹۳، ۶۹۹). از طرفی شکوفایی کارآفرینی در هر سازمانی وابسته به وجود محیط مطلوب داخلی است تا با وجود چنین محیطی، مدیریت عالی در صدد هدایت کارکنان برآیند (اصل فلاح و همکاران، ۱۴۰۱: ۴۰۶). با توجه به تعاریف فوق، ایجاد روند تجاری سازی و فراهم کردن امکانات محیطی نیز سومین

2. Timmonus

3. Thompson

4. Larsson

4. Etzkowitz

6. Clark

7. Van vught

8. Leslie

9. Slaughter

10. Ropke

11. Arnowitz

ویژگی اساسی یک دانشگاه کارآفرین در قالب ویژگی های محیطی است که نیاز به تعامل مستمر با محیط بیرون از دانشگاه و فراهم کردن شرایط محیطی بیرون در داخل سیستم و در درون کالبد دانشگاه را دارد.

دانشگاه کارآفرینانه را می توان به عنوان نظام توانمندسازی افراد تلقی کرد که خلاقیت و نوآفرینی آن ها را به طور برنامه ریزی شده و سنجیده به کار می گیرد (میرزایی و همکاران، ۱۳۸۲، ۱۱۰). بنابراین دانشگاه کارآفرین دانشگاهی است که در آن دانشجویان از آموزش های کارآفرینانه بهره مند شوند، در دانشگاه ساختار کارآفرین ایجاد کنند و به رواج کارآفرینی در جامعه بپردازند. همچنین این نگرش در بین کارکنان، اعضای هیئت علمی و دانشجویان موجب ایجاد نگرش کارآفرین می شود و مهارت کارآفرینی آن ها افزایش یافته و به ترویج آن کمک می کند.

عمده محورهای مطالعاتی که در خصوص دانشگاه های کارآفرین مورد توجه واقع گردیده است بحث چگونگی کارآفرین شدن، انجام اقدامات کارآفرینانه، رابطه میان دانش آموختگان با کارآفرینی و پیوند بازار کار با دانشگاه بوده است. در رشته معماری نیز مطالعات مستقیمی در حوزه کارآفرینی معماری چندان به چشم نمی خورد اما پرداخت های زیادی به موضوع اشتغال و بازار کار صورت گرفته است که مجموع مطالعات صورت گرفته در جدول شماره (۲) تحت عنوان پیشینه پژوهش ارائه گردیده است.

جدول ۲. خلاصه پیشینه پژوهشی

حوزه مطالعاتی	موضوع مورد مطالعه	پژوهشگران	عبارات کلیدی نتایج مطالعات پیشین
دانشگاه کارآفرین	مدل مفهومی دانشگاه کارآفرین، گرایش ها و چالش ها، کارآفرینی از دید پدیدارشناسی، عوامل گسترش کارآفرینی؛ طراحی، اجرا و ارزیابی برنامه آموزش کارآفرینی، تربیت فارغ التحصیلان آشنا به محیط کار، بلوغ کارآفرینی و تبیین برنامه درسی کارآفرینی	کلارک (۱۹۹۸)، گوئررو و آربانو (۲۰۱۲)، فکور (۱۳۸۷)، صفریان ناوخی و همکاران (۱۳۹۸)، جی وایسما و همکاران (۱۳۹۵)، علی میری (۱۳۸۷)، الوانی و بودلایی (۱۳۸۹)، ملکی آل آقا (۱۳۸۶)، ایمانی (۱۳۸۸)، باز و اوزگن (۲۰۱۷)، مارکیرکیاگا ^۳ و همکاران (۲۰۱۷)، جمالی زواره و همکاران (۱۳۹۴)	ایجاد فرهنگ کارآفرینانه، ایجاد تنوع در منابع مالی، تحولات اجتماعی، اقتصادی، محیطی، تحولات درون دانشگاهی، گسترش زیرساخت های مورد نیاز، کیفیت خدمات، توانمندی، ساختار سازمانی، سیاست های آموزشی و پژوهشی، مدیریت و رهبری، عوامل زمینه ای ملی و منطقه ای، عوامل بین المللی، فلسفه و اهداف، مبانی نظری، جذب و رونق بنگاه های کوچک تحت نظر دانشگاه، ایجاد آزمایشگاه های پژوهشی-تجاری، تشکیل شرکت های زایشی، همکاری با شرکت های مشاور
کارآفرینی در میان دانش آموختگان	رابطه توسعه کارآفرینی و دانش آموختگان؛ قابلیت ها و مشخصه های دانشجویان کارآفرین؛ تاثیر کارآفرینی بر استعداد، خلاقیت، نگرش و روحیه دانش آموختگان، اشتغال دانش آموختگان	هزارجریبی (۱۳۸۲)، امینی و همکاران (۱۳۹۲)، زالی و همکاران (۱۳۸۶)، بادآور نهدی و زارعی (۱۳۹۱)، گروینیتز و همکاران (۲۰۱۰)، مجیدی و همکاران (۱۳۹۲)، مردانهای و آقاجانی (۱۳۹۴)، صادقی شهمیرزادی و عدلی (۱۳۸۹)، عباس نژاد و همکاران (۱۳۹۸)	مهارت فردی، انگیزه فردی، ریسک پذیری، خلاقیت، توفیق طلبی، عزم و اراده، خوداتکایی، تحمل ابهام، نگرش کارآفرین، سلامت فکری، رویاپردازی، صمیمیت و پرورش روحیه کارآفرینی، آموزش کارآفرینانه، رهبری کارآفرینانه، اشتغال پذیری دانش آموختگان، فرهنگ کارآفرینانه، زیرساخت های دانشگاهی، پژوهش های نوآورانه
بازار کار و دانشگاه	آموزش و بازار کار در بعد آموزش های عمومی و مهارت های فنی	عزیزی (۱۳۸۲)، ملک پور و محمدی (۱۳۹۲)	آموزش راهبردی و مهارت محور، به روز بودن منابع، سرمایه گذاری بخش دولتی، همکاری پژوهشی دانشگاه با وزارتخانه ها و سازمان ها، شناخت علایق و استعدادها، کارآموزی در سازمان ها و ادارات
بازار کار و معماری	فاصله آموزش و فعالیت حرفه ای، کیفیت برنامه درسی و مهارتی، نقش دروس فنی در افزایش مهارت، افزایش تعداد پذیرفته شدگان، تبعات رشد کمی	سیمونی و عباسی (۱۳۹۹)، جمیری و همکاران (۱۳۸۹)، کاملی و همکاران (۱۳۹۵)، محمد شفیع و همکاران (۱۳۹۹)، شریعت راد و مهدوی پور (۱۳۸۷)، رستمی نجف آبادی و	توانمندی متوسط دانش آموختگان از نظر دانشگاه و توانمندی ضعیف دانش آموختگان از نظر بازار کار، تمرکز بر معیارهای غیر تخصصی در بازار کار، سطح تخصص پایین دانش عملی و حقوقی در دانشگاه؛ نسبت زیاد دروس نظری نسبت به دروس فنی، عملی و دانش

1. Guerrero & Urbano

2. Baz & Ozgun

3. Markuerkiaga

فارغ التحصیلان دوره کارشناسی، آموزش مدیریت و برنامه ریزی پروژه، اصول کلی آموزش در طراحی دانشکده های معماری و مهارت حرفه ای	جهانبخش (۱۳۹۲)، مستغنی و بیٹی (۱۳۹۳)، علائی (۱۳۸۹)، طاقی (۱۳۸۷)، نیک سرشت و همکاران (۱۳۹۸)، ناری قمی و بحرینی (۱۳۹۷)، صداقتی و حجت (۱۳۹۸)، یوسفیان (۱۳۹۶) و ناری قمی (۱۳۹۰)	نرم افزاری در برنامه درسی معماری؛ اجرا، عملکرد و ایده پردازی مهم ترین عامل تخصص در بازار کار معماری، طول دوره نامناسب با برنامه و کادر آموزشی کم تجربه موجب کاهش مهارت های حرفه ای؛ مدیریت پروژه، مدیریت بازار، مدیریت آموزش، مدیریت مهارت فردی، مدیریت اطلاعات و مدیریت دانش عوامل موثر در حرفه معماری
--	---	---

با توجه به آنچه که تا کنون بیان گردید، گویه های بسیاری از سوی صاحب نظران و پژوهشگران قابل ارائه برای کارآفرینی می باشد، اما تدوین یک مدل مفهومی گویا و چارچوبی دقیق از شاخصه های دانشگاه های کارآفرین در راستای پیشبرد مطالعات حاضر، امری ضروری است. لذا محققان با مطالعه دقیق پژوهش های پیشین و کدگذاری گویه ها، مدلی مفهومی از دانشگاه کارآفرین را که در جدول (۳) قابل رویت است ارائه کردند.

جدول ۳. مدل مفهومی، مولفه های خرد و کلان دانشگاه کارآفرین، منبع: نگارندگان

مولفه کلان	مولفه خرد	گویه های مستخرج از مطالعات پیشین
رفتار	فرهنگ سازمانی	فرهنگ کارآفرینی، هویت و نقش تعریف شده، فرهنگ کارآفرینی در دانشگاه، میزان رعایت سلسله مراتب سازمانی، حرفه ای گرایی، کارآفرینی به عنوان اولویت استراتژیک دانشگاه، ترویج روحیه و فرهنگ کارآفرینی، تعدیل ساختار سنتی، القای فرهنگ منسجم کارآفرینی، تحمل کردن انحراف از قواعد کارکنان، احساس رسالت، نهادینه کردن کارآفرینی، پذیرش رسالت کارآفرینی، باور به خودکارآمدی، نگرش مثبت به کارآفرینی، ترویج رهبری در دانشگاه، میزان مشارکت مدیریت عالی در تفسیر داده ها، میزان مشارکت مدیریت عالی در اجرای تصمیمات، رهبری قدرتمند، رهبری و روندهای اداری، مدیریت کارآفرین در آموزش عالی، حاکمیت و اداره دانشگاه، قدرت تصمیم گیری مدیریت، رهبری کارآفرینانه، بهینه سازی مدیریت
	رهبری	مدیران توسعه گرا (مدیریت هسته هدایتگر)، داشتن مدیران کارآمد و توانا، میزان کارکنان آموزش دیده و خبره، ویژگی های فردی، ویژگی های مناسب انسانی، داشتن کارکنان توانمند، لایق و با کفایت
	ویژگی مدیران و کارکنان	ویژگی های فردی، لایق و با کفایت، ویژگی های فردی، ویژگی های مناسب انسانی، مناسب بودن سطح تحصیلات، کیفیت و آشنایی اعضای هیئت علمی با کارآفرینی، کیفیت اساتید و فناوری
	ویژگی اساتید و اعضای هیئت علمی	قدرتانی مدیریت از افراد صاحب ایده، برگزاری بازدیدهای علمی از کسب و کارهای کارآفرینی، سیستم های تشویقی، عزل و نصب مسئولین بر اساس ضوابط و شایستگی، فرصت ارتقا در موقعیت سازمانی؛ انگیزه ها، افراد و ظرفیت سازمانی؛ دانشجو به منزله مشتری، حمایت مدیریت، شایستگی های کارآفرینانه، رویا پردازی، تحمل ابهام، توفیق طلبی، افزایش انگیزه، حمایت مدیریت از طرح های کوچک آزمایشی
	انگیزش	مخاطره پذیری، انجام ریسک های حساب شده و شریک شدن در پیامدها و پاداش ها، قدرتانی مدیریت از افراد ریسک پذیر، تأمین مالی مخاطرات در تمام شرکت های مشتق از دانشگاه، چالش طلبی
	ریسک پذیری	پروژه محور بودن، تمرکز، فعالیت جامعه دانش آموختگان، به کارگیری ایده های جدید کارکنان، خلاقیت و نوآوری، مهارت های عمومی کارآفرینانه، کارآفرینی سودمند، فعالیت های فوق برنامه، تجربه کارآفرینی، خلاقیت و رسیدن به راه حل های مفید
	خلاقیت	اختیار در تصمیم سازی (تدوین برنامه و چگونگی عملکرد واحدها)، درآمدزایی، اختیار در تصمیم گیری (قانون گذاری)، اختیار در اجرا، خودنظارتی، استقلال، خودگردان، غیر رسمی بودن
	خودکفایی	تصمیمات باز و سریع، اجرای برنامه، معرفی فرصت های کارآفرینی در دانشگاه ها، واقع گرایی، عمل گرایی، کنترل سهل گیر و غیررسمی، توانمندی، مدیریت ذینفعان و ارزش های جامعه، سلاست فکری، فرایندها
ساختار	روش ها و فرایندها	مدیریت ذی نفعان، پیچیدگی، ایجاد چشم انداز مشترک، راهبرد آینده نگر، اولویت بندی محورهای مطالعاتی، محتوای برنامه، تجربه دانشگاه، سیاست گذاری (تدوین سیاست، اجرای سیاست و ارزیابی سیاست)، چگونگی شناسایی فرصت ها، طراحی مناسب نظام جذب اعضای هیئت علمی، میزان تقسیم کار، میزان دستورالعمل ها یا رویه های مکتوب، مکتوب بودن شرح وظایف، مکتوب کردن رویه ها و دستورالعمل های خاص برای شرایط خاص، استراتژی و مدیریت، قوانین و مقررات، اهداف و رسالت دانشگاه، مأموریت، هدف گرایی، نیاز به موفقیت، اهداف، نیاز به موفقیت
	استراتژی	

	منابع مالی، انسانی و فیزیکی	دانشجویان کارآفرین، خودکفایی مالی و علمی، منابع انسانی، منابع مالی، منابع تجاری، منابع فیزیکی، کنترل قانونی بر منابع دانشگاه، کسب منابع و مدیریت آن برای بهره‌برداری از فرصت‌ها، امکانات و تجهیزات فیزیکی در دانشگاه، استقلال مالی و تنوع بخشی به درآمدها و کاهش سهم بودجه دولتی، متولی شدن طرح‌های کارآفرینانه، داشتن تنوع در حمایت‌های مالی، تغذیه مالی برای شروع و حرکت طرح‌های نو، مالیه درون دانشگاهی، ساختار اقتصادی، استقلال مالی
	ارزیابی عملکرد	پیامدها، ارزشیابی، وضعیت دانشگاه، جایگاه دانشگاه، نظارت دقیق بر استانداردهای پیش‌بینی شده، پیش‌بینی کردن دستورالعمل‌های کاری کارکنان، اندازه‌گیری تاثیر دانشگاه کارآفرین، کنترل درونی، برون داد، ارزیابی و توسعه
	آموزش	آموزش‌های تخصصی و کاربردی در زمینه کارآفرینی، قلمرو آموزش (تدوین دوره، محتوای دوره کارآفرینی، اجرای دوره و ارزشیابی دوره)، ترویج و آموزش کارآفرینانه سرمایه‌گذاری در دانشگاه، سیستم آموزشی، بین‌المللی شدن آموزش، توسعه کارآفرینی در تدریس و یادگیری، دوره‌های توجیهی و آموزشی کارآفرینی، برنامه ریزی درسی دانشگاهی، چند رشته‌ای و فرا رشته‌ای، سیاست‌های آموزشی و پژوهشی، دوره‌های آموزشی و کارآموزی مبتنی بر کارآفرینی
	ساختار سازمانی	ظرفیت سازمانی برای انتقال فناوری، ساختار منعطف، ساختار و طرح سازمانی در دانشگاه، تعداد عناوین شغلی، تعداد واحدهای سازمان، میزان وضوح ارتباطات درون سازمانی، حد مجاز عدول کارکنان از استانداردها، طراحی مناسب نظام جذب کارکنان، تعداد مشاغل دارای شرح وظایف، ساختار و فرایندها، ترکیب درون سازمانی، قابلیت، تغییرات ساختاری، درون داد
	تحقیق و توسعه	تقویت شکل‌های کارآفرینی دانشگاهی (به طور مثال مرکز رشد یا استارت آپ‌ها)، ساختار دفاتر انتقال فناوری، وضعیت مرکز رشد و شرکت‌های مشتق از دانشگاه، انتقال دانش، پژوهش، شرایط لازم جهت ارائه ایده‌های کسب و کار نوین، تجاری سازی ایده‌های دانشگاهی، پژوهش‌های نوآورانه
محیط	ارتباطات ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی	ارتباط با صنعت و نهادهای مدیریتی، روابط باز و نزدیک، شرکای دانشگاه، ارتباطات غیررسمی موثر، تعامل مستمر با محیط، شبکه روابط، قدرت نفوذ، غیر متمرکز بودن، عمودی و افقی بودن ارتباطات، در انحصار نبودن اطلاعات
	محیط اقتصادی - اجتماعی و سیاسی - دولتی	وضعیت صنعت محلی و سیاست‌های عمومی، دانشگاه کارآفرینی به عنوان یک موسسه بین‌المللی، عوامل زمینه‌ای ملی و منطقه‌ای، شرایط اقتصادی و اجتماعی، ساختار محیط بیرونی، بین‌المللی سازی، بازار اشتغال، ساختار اجتماعی
	کالبد	مکان دانشگاه، محل استقرار دانشگاه، تعداد مکان‌های جغرافیایی مجزا از مرکز، هنجارهای ذهنی شکل گرفته در محیط کار، متوسط مسافت واحدها از مرکز اصلی، واحدهای داخلی دانشگاه، شکل و فرم دانشگاه

روش پژوهش

این پژوهش در راستای پاسخ به سؤال «موفقه‌های دانشگاه کارفرین در سطح کلان چیست و کاربست این مولفه‌ها در دانشکده معماری چگونه است؟» انجام پذیرفته است. بر این اساس پژوهش حاضر به لحاظ نوع توسعه‌ای-کاربردی است چرا که از یک سو به دنبال تبیین مولفه‌های مرتبط با کارآفرینی دانشکده‌های معماری و از سوی دیگر به دنبال توسعه دانشکده‌های معماری به دانشکده‌های معماری کارآفرین می‌باشد.

روش پژوهش به صورت تلفیقی از دو روش تحلیل محتوای کیفی و پس‌کاوی است. بدینگونه که با بررسی مقالات و مطالعات موجود در این زمینه و ترکیب آن با یافته‌های جدید، مفاهیم جدید مناسبی را می‌توان خلق نمود. بدین منظور در وهله اول از روش تحلیل محتوای کیفی که از روش‌های پژوهش کیفی است، استفاده شده است تا بتوان با مرور نظام‌مند و یکپارچه مطالعات پیشین، اطلاعات مورد نیاز اصلی پژوهش را به دست آورد. با این روش تمامی مولفه‌های موجود در پژوهش‌های پیشین شامل ۴۰ مقاله منتخب از میان ۷۲ مقاله مرتبط، بررسی، کدگذاری و پس از دو دور پالایش، در قالب شاخصه‌های برگزیده دانشگاه کارآفرین خلاصه شده است.

در مرحله دوم نیز از روش پس‌کاوی استفاده شده است. استراتژی پژوهش پس‌کاوی نیز از یک توالی منظم مشاهده شده آغاز می‌شود اما در پی تبیین متفاوتی است. در این استراتژی، تبیین هنگامی به دست می‌آید که ساختار یا مکانیسم زیربنایی ایجادکننده نظم مشاهده شده شناسایی شود. برای کشف ساختار یا مکانیسمی که قبلاً شناخته نشده است، پژوهشگر مجبور است ابتدا مدلی فرضی از آن بسازد و سپس وجود آن را به اثبات برساند. پژوهش در جهت یافتن شواهد و دلایلی است که پیامدها و نتایج وجود آن را نشان می‌دهد. در صورتی که چنین ساختار یا مکانیسمی موجود باشد، می‌توان انتظار داشت که رویدادهای معینی رخ دهد. مدل فرضی این مرحله را مطالعات مرحله اول تشکیل می‌دهند تا با تجزیه و

تحلیل نظرات و تجربیات اساتید معماری در رابطه با این شاخص‌های به دست آمده از مرحله اول مفاهیم اولیه اثبات شده و مفاهیم جدیدتر به دست آیند. این مفاهیم در سه دسته کل مولفه‌ها، مولفه‌های خرد و مفاهیم پایه و اصلی تحت عنوان مولفه‌های هسته قابل ارائه می‌باشند. بدین منظور پرسشنامه‌ای باز پاسخ تهیه شد و پس از روایی‌سنجی در اختیار آن‌ها قرار گرفت و جهت روایی‌سنجی پرسشنامه، پرسشنامه مربوطه توسط جمعی اساتید و متخصصان معماری مورد بررسی قرار گرفت و بر اساس بازخورد نظرات آن‌ها اصلاحات لازمه بر روی پرسشنامه انجام گرفت. سپس این پرسشنامه در اختیار ۲۶ نفر از اساتید هیئت علمی دانشگاه‌های استان آذربایجان شرقی به روش گلوله برفی قرار گرفت. اساتید مورد مطالعه پژوهش از میان اساتید هیئت علمی دانشگاه‌های استان آذربایجان شرقی به صورت هدفمند برگزیده شدند. ملاک انتخاب این اساتید، داشتن حداقل پایه ۲ نظام مهندسی یعنی با سابقه‌ی حرفه‌ای حداقل ۷ سال در بازار کار و خارج از محیط آکادمیک و متعاقباً سابقه‌ی تدریس بالای ۷ سال و میزان فعالیت‌های پژوهشی بوده است.^۱ پس از بررسی تمامی مصاحبه‌ها و رسیدن به اشباع نظری در نفر دوازدهم، مقرر شد که تعداد مصاحبه شونده‌گان در همین تعداد کفایت می‌کند. چون اساتید اغلب به پرسش و پاسخ شفاهی غیر حضوری رغبت نشان دادند در اکثر موارد مصاحبه با این اساتید از طریق فضای مجازی و به صورت فایل‌های صوتی انجام گرفت. سوالات در قالب یک متن مصاحبه برای اساتید ارسال شد و در قالب چندین فایل صوتی توسط اساتید پاسخ داده شدند. سوالات مصاحبه جهت تعمیم هر چه بهتر در دانشکده‌های معماری و بر اساس مصاحبه عمیق اولیه در راهنمای آزمون، به صورت نیمه ساختاریافته در قالب سه حوزه کلان و یک سوال در ارتباط با تعمیم این سه حوزه در دانشکده‌های معماری شامل داده‌های عمومی از قبل تعیین شده و به شرحی که در ادامه در توضیح هر یک از سوالات می‌آید تنظیم شد. سوال ۱: یک دانشکده معماری کارآفرین در حوزه مولفه‌های رفتاری چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟ (به منظور بررسی فعالیت‌ها و شیوه‌های استفاده از منابع نوآورانه انسانی و شناسایی و پیگیری فرصت‌ها) این سوال مطرح گردید.

سوال ۲: یک دانشکده معماری کارآفرین در حوزه مولفه‌های ساختاری چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟ (جهت بررسی عناصر، عوامل و شرایط فیزیکی غیر انسانی سازمان (دانشگاه) و همچنین شیوه تنظیم چارچوب و قالب‌بندی ساختار کارآفرین در دانشگاه) سوال دوم مطرح گردید. سوال ۳: یک دانشکده معماری کارآفرین در حوزه مولفه‌های محیطی چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟ (برای درک بهتر محیط سازمانی تا مفاهیم ملموس و غیرملموس محیطی جهت پیشبرد اهداف کارآفرینی دانشگاه‌ها نیز نمایان شود) این سوال مطرح گردید. سوال ۴: رابطه میان سه حوزه رفتاری، ساختاری و محیطی در دانشکده‌های معماری چگونه می‌تواند باشد؟ (در راستای جمع‌بندی و برآیندگیری از نظرات اساتید در ارتباط با سه حوزه اصلی کارآفرین شدن دانشگاه‌ها و چگونگی کاربست آن‌ها در دانشکده معماری) این سوال مطرح گردید. پس از انجام مصاحبه‌ها و کدگذاری گویه‌های مطرح از سوی مصاحبه شونده‌گان، گویه‌ها در چندین دسته بر اساس مدل مفهومی اولیه پژوهش طبقه بندی شدند. در این میان بعضی از گویه‌ها در دسته‌های متفاوت از بعضی مولفه‌های اولیه قرار گرفتند که به عنوان مولفه‌های جدید مطرح شده و بعضی از مولفه‌ها فاقد هیچ گونه گویه‌ای از سوی مصاحبه شونده‌گان بودند که منجر به حذف این مولفه‌ها شد تا در نهایت مدل نهایی دانشکده معماری کارآفرین در سه دسته مولفه‌های کل، مولفه‌های خرد و مفاهیم پرتکرار و همچنین قابل تعمیم به کل تحت عنوان مقولات هسته حاصل گردد. لازم به ذکر است که پژوهشگر طبق موازین اخلاقی، جهت ذکر اسامی، از مصاحبه شونده‌گان کسب تکلیف کرده است و ضمن یادداشت برداری از مصاحبه‌های صورت گرفته فایل‌های صوتی مصاحبه را ضبط دیجیتالی کرده و آرشیو نموده است.

یافته‌ها

یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها مورد بررسی قرار گرفتند و با کدگذاری این داده‌ها، مقوله‌های خرد در هر حوزه کلان به صورت کامل شناسایی شدند. برای این منظور داده‌های متنی و مصاحبه‌های گردآوری شده به صورت سطر به سطر جهت استخراج مفاهیم اولیه کدگذاری باز شدند تا در نهایت مفاهیم به دست آمده برای هر سؤال در قالب یک سری مقولات محوری مقوله‌بندی شوند. در مرحله کدگذاری محوری نیز مقولات محوری با یکدیگر در ارتباط قرار گرفتند و در هر حوزه یک یا چندین مقوله هسته استخراج گردید سپس با توجه به روش تحلیل محتوای کیفی مقوله‌های اولیه با مقوله‌های مستخرج از مصاحبه‌ها جهت پایایی مورد سنجش و مقایسه قرار گرفتند تا مدل نهایی سوال اول پژوهش به دست آید و پس از آن به مقوله‌های مطرح از سوی مصاحبه شونده‌گان جهت کاربست مدل نهایی در دانشکده‌های معماری در راستای پاسخ به سوال دوم پژوهش پرداخته شده است و در انتها پیشنهادات نهایی بر اساس این داده‌ها ارائه گردیده است.

^۱ میزان فعالیت های بین المللی، شرکت در مسابقات معماری و کسب جوایز معماری نیز در اولویت انتخاب اساتید جهت مصاحبه با توجه به معیارهای اصلی مصاحبه تاثیرگذار بوده اند.

جدول (۳) مفاهیم، مقولات و مقوله یا مقولات هسته به تفکیک هر یک از حوزه‌های مورد پرسش مرتبط با هر سوال مبنی بر مولفه‌های دانشگاه کارآفرین را ارائه کرده است. جهت اعتبار سنجی دوباره، این مقولات پس از استخراج در اختیار ۲ نفر از مصاحبه شونده‌گان به صورت تصادفی قرار گرفته و به شیوه کنترل مورد تایید واقع شدند.

جدول ۴: مفاهیم، مقولات و مقولات هسته مستخرج از مصاحبه‌ها به تفکیک هر حوزه، منبع: نگارندگان

ردیف	حوزه کلان	مفاهیم کلی مستخرج (گویه‌ها)	مقولات استخراج شده	مقولات هسته
۱	رفتاری	شعور، هوش سازمانی، اخلاقیات، باور و ایجاد باور، انگیزش، کار گروهی، خودکفایی، ریسک پذیری، فرهنگ سازمانی، داوطلبانه بودن امور، آزادی عمل، اراده، ایجاد اعتماد، پشتکار، صداقت، نوآوری، دیدگاه، ذات فردی، آگاهی از تجارب بقیه، پشتیبانی، هوشمندی، رهبری، تفویض مسئولیت، نظارت، تشویق، اساتید صاحب حرفه، کشف استعداد، هوش هیجانی، کاهش توهم دانایی، ایجاد رقابت، تصمیمات جمعی و کلی، آگاه سازی، ایجاد تفکر انتقادی، تغییر رویکرد و نگرش اساتید، معیار انتخاب اساتید، فداکاری، هوش اجتماعی	اخلاقیات رهبری انگیزش ریسک پذیری فرهنگ سازمانی دیدگاه ذات فردی	تفکر حرفه‌مند ذات کارآفرین
۲	ساختاری	زیرساخت، استراتژی (هدف‌گذاری)، روش و فرآیند، الگوپذیری و الگوگیری، تفویض تخصص‌ها، خودگردان، سند توسعه، منابع مالی متفاوت، سیستم مدیریتی و آموزشی، برنامه سازی خرد و کلان، درختی نبودن ساختار، ساختار قائم به ذات، رقابت آزاد، ساختار پویا، آموزش مهارت محور؛ دانش، بینش و مهارت، ارتقا کیفی و نه کمی، ارزیابی عملکرد، آزمون و خطا، احیای سیستم استاد شاگردی، تدریس چند استادی، مسئله محوری، آموزش مهارت‌های نرم افزاری، ثروت آفرینی، کاستن ممنوعیت‌ها، مقاله محور نبودن، تسلط بر مهندسی قضیه، پایان استاد محوری، ساختار مالی خودکفا، آموزش بحث‌های مدیریتی و مهارتی	استراتژی روش‌ها و فرآیندها منابع مالی و فیزیکی سیستم مدیریتی و آموزشی-مهارت محور ارزیابی عملکرد الگوپذیری و الگوگیری خودکفایی	آموزش مهارت محور منابع مالی مستقل و زاینده
۳	محیطی	محیط متنوع، ارتباط با حوزه‌های فعال، پویایی فرم، حس تعلق، شکل و فرم، محل استقرار، استقرار در نقاط مختلف شهر، زیرساخت ارتباطی، نزدیکی به منابع قدرت، بازاریابی، ارتباطات ملی و بین‌المللی، ارتباط نزدیک با بخش خصوصی، شبیه سازی محیط کاری حرفه ای، رقابت رسانه‌ای و اجتماعی، کیفیت فضاها، فضاهای مهارتی و کارگاهی، ساختار ارتباط با جامعه، مراکز رشد، محیط مشوق و زمینه ساز، محیط‌های باز بسته و نمیه باز، فعالیت‌های خارجی مانند سفر دانشجویی، ارتباطات اجتماعی اقتصادی، قدرت رایزنی و ارتباط	ارتباطات ملی و بین المللی محیط سیاسی و دولتی محیط اجتماعی و اقتصادی محیط کالبدی	کالبد پویا گستره ارتباطی

تفکر حرفه مند و ذات کارآفرین: این مقولات به دنبال پرسش اول مصاحبه در ارتباط با مولفه‌های رفتاری دانشگاه کارآفرین حاصل شده است. در این پرسش به طیف عظیمی از مفاهیم از سوی مصاحبه شونده‌گان اشاره شده است که مقولات رفتاری اخلاقیات، رهبری، انگیزش، ریسک پذیری، فرهنگ سازمانی، دیدگاه و ذات فردی را منجر می‌شوند. بر مبنای جمع بندی مقوله‌ها می‌توان گفت مقوله‌های «تفکر حرفه‌مند» و «ذات کارآفرین» می‌تواند تمامی مفاهیم عنوان شده توسط مشارکت کنندگان را در حوزه رفتاری پوشش دهند و جنبه تحلیلی داشته باشند. اساتید در پاسخ به سوال اول، اولویت‌ها را در رفتارهایی که از اشخاص بروز می‌دهد مانند اخلاقیات، صداقت، پشتکار و ... در نظر گرفته و این مفاهیم را رفتارهای ذاتی افراد کارآفرین تلقی کردند و در وهله دوم مجموعه عملکردهای رفتاری این افراد که نشان از وجود رفتاری خاص در سازمان است مانند کار گروهی، تصمیمات جمعی و تفویض مسئولیت‌ها و ... را به عنوان هسته فعالیت‌های رفتاری کارآفرین در دانشگاه‌ها عنوان نمودند.

جملاتی همچون: "بحث عوامل رفتاری فراتر از دانشکده یا حتی دانشگاه است و ریشه در جنبه‌های ذاتی خود انسان دارد."، "پیش از همه چیز ذات خود فرد مهم است. این که خود افراد دانشگاه احساس نیاز کنند، انگیزه داشته باشند، اراده و پشت کار داشته باشند تا بتوانند به یک فرد کارآفرین تبدیل شوند."، "تصوراتی که اغلب رهبران از کارکنان دارند این است که اوامرشان توسط آن‌ها مورد تأیید واقع گردد و بیشتر به انجام

کار فیزیکی بپردازند. به همین جهت ساختار نباید قائم به شخص باشد و بایستی طبق گفته کریستوفر الکساندر که شهر درخت نیست دانشگاه و دانشکده نیز از حالت درختی بودن خارج شود و کاملاً به صورت یک گروه و تیم که هر شخص مسئولیت خاص خود را دارد، عمل کند"، "در کنار اساتید صاحب نظر و صاحب کرسی بایستی از اساتید طراح، اساتیدی که کارهای اجرایی و کارهای طراحی انجام می دهند در ساختار دانشکده استفاده کرد. با این که ما یک معمار هستیم و در این بخش در رابطه با عوامل رفتاری صحبت می کنیم نه عوامل محیطی، اما نباید این رفتار را جدا از کالبد بدانیم یعنی آتلیه ای نیازمحور، آتلیه ای که در آن خط کشیده می شود برای نیاز جامعه، یا در حقیقت بحث های دیگری هم حتی در این عامل در ذهنمان ممکن است خطور کند." نشانگر اشاره اساتید در مصاحبه های انجام شده به دو مقوله هسته ذات کارآفرین و تفکر حرفه مند می باشد.

آموزش مهارت محور و ساختار خودگردان: این مقولات به دنبال پرسش از مولفه های ساختاری دانشگاه کارآفرین در پاسخ به سوال دوم پرسشنامه حاصل شده است و مقولات ساختاری، روش ها و فرآیندها، منابع فیزیکی و مالی خودگردان، سیستم مدیریتی و آموزشی مهارت محور، ارزیابی عملکرد و الگوپذیری و الگوگیری، استراتژی و خودکفایی را منجر می شود.

بر این اساس در پاسخ سوال دوم می توان گفت مقولات "آموزش مهارت محور و منابع مالی مستقل و زاینده" می تواند تمامی مفاهیم مطرح شده از سوی مشارکت کنندگان در حوزه ساختاری را پوشش دهند. در توضیحاتی که اساتید حول این موضوع مطرح کردند و با اشاره ای که به سیستم آموزشی منسوخ امروزی داشتند می توان به چگونگی وضعیت گذشته و اکنون اساتید در دانشگاه ها و همچنین تغییرات ایجاد شده حتی در منابع مالی اساتید مستقل از دانشگاه و چگونگی آموزش های حرفه مند در سیستم آموزشی قبلی و ترکیب آن با سیستم آموزشی فعلی جهت کسب منابع مالی هر چه بیشتر برای دانشگاه ها و تربیت دانشجویان حرفه مند پی برد.

جملاتی همچون: "به هر حال آموزش هزینه دارد. این که بخواهیم معماری حرفه مند داشته باشیم بایستی هزینه کنیم، همچنین آموزش معمولاً با خطا همراه است و دانشجو باید آزمون و خطا انجام دهد تا تجربه کافی را کسب کند. متأسفانه در دانشکده معماری دانشجویان را به سمت فرم و شکل و پلان سوق می دهیم و از خود نمی پرسیم که دانشجو در مباحث اجرایی چه چیزی را یاد گرفته است؟ بنابراین باید ساخت بدی هم برای دانشجویان وجود داشته باشد"، "چارچوب ها و قالب های آموزشی و مالی دانشکده باید درست باشد و یا حداقل یک سری آزمایشگاه ها، کارگاه ها و تجهیزاتی را مستقر کند یعنی به عنوان مثال دانشجویان چهار ترم اول، مشغول کارهای بنایی باشند. یا ۱۶ الی ۱۷ جلسه بر روی کارهای عملی معماری کار می شود. در ترم دو بر روی چوب کار می شد ترم سوم در کارگاه متالوژی بر روی مدلسازی کار می شد. ترم چهارم به عکاسی می پرداختند. اکنون خیانتی که در کشور در حال اتفاق افتادن است سوق دادن سیستم آموزشی به سوی مقاله محوری است."، "در دانشگاه های فعلی منابع مالی دارای یک معاونت مالی است و یک نفر مدیریت آن را بر عهده دارد که هرطور صلاح بداند بودجه تزریق می کند در حالی که این صحیح نیست و باید پیشرفت تا جایی باشد که هر مجموعه تشکیل شده داخل سازمان ساختار مالی خود را داشته باشد."، "دیدگاه نسبت به دانشگاه از محلی به عنوان آموزشگاه به محلی برای درآمدزایی تغییر پیدا کند، من به شخصه حس می کنم که اگر این فرایند وجود داشته باشد دانشجو پیشرفت می کند چون در صدد آن خواهد بود که خود را ثابت کند در صورتی که این فرایند هم اکنون وجود ندارد دانشجو فقط می خواهد کاری را در جهت گرفتن نمره تحویل دهد و آن حس در وی ایجاد نمی شود که طرحش اجرایی شود و خود را پشت این میزهای دانشجویی مفید ببیند". نیز نشانگر اشاره اساتید به آموزش های مهارت محور و ساختار خودگردان می باشد.

کالبد پویا و گستره ارتباطی: این مقولات نیز به دنبال پرسش از مولفه های محیطی دانشگاه کارآفرین حاصل شده است. در این پرسش دو طیف از مفاهیم فیزیکی و غیرفیزیکی مطرح شدند. این مفاهیم نیز مقولات محیطی ارتباطات ملی و بین المللی، محیط سیاسی و دولتی، محیط اجتماعی و اقتصادی و محیط کالبدی را منجر می شوند.

بر این اساس در پاسخ به سوال سوم می توان گفت مقولات کالبد پویا و گستره ارتباطی می تواند تمامی مفاهیم مطرح شده از سوی مشارکت کنندگان در حوزه محیطی را پوشش دهند. در توضیحاتی که اساتید حول این موضوع مطرح کردند و بر اساس مفاهیمی که هم مرتبط با کالبد دانشگاه و بعد فیزیکی محیط بود و هم مرتبط با ارتباطات دانشگاه با سازمان های دیگر و بعد غیرفیزیکی محیط بود می توان به نیازهای بارز جهت طراحی های کالبدی یک دانشکده کارآفرین و شیوه های ارتباطی دانشگاه با سازمان های ذی نفع و ذی ربط پی برده و در همین راستا جهت بهبود مسائل ارتباطی و کالبدی این دانشگاه ها اقدامات لازم را حداقل امکان انجام داد.

جملاتی همچون: "ایجاد تغییرات در سازه، شاکله، شکل و فرم دانشگاه بایستی همیشه مد نظر باشد یعنی این که در موارد لازم بتوانیم تغییر کاربری هایی را ایجاد کنیم و پویایی فرم وجود داشته باشد. به طور کلی اگر جمع بندی کنیم، می شود گفت که هر لحظه مجموعه متناسب با انتظارات مصرف کننده ها رفتارهایی را از خود بروز دهد."، "فضای کالبدی دانشکده باید نشأت گرفته از حق انتخاب ها باشد یعنی این که مؤسسين و اعضای مجموعه خود در طراحی محیط نقش داشته باشند تا ایجاد حس تعلق کند، از طرف دیگر هم نباید برنامه فیزیکی مشخصی داشته باشد

یعنی یک معماری رونده باشد و تمام و کمال نباشد و به مرور زمان با توجه به نیازهای جدیدتر بتوان فضاهای مورد نیاز را اضافه کرد. " کیفیت فضاهای دانشگاه، محل استقرار دانشگاه، شکل و فرم معماری فضاهای مورد نیاز و روابط فضایی به صورت غیرمستقیم در ایجاد انگیزه و انگیزش، ارتباطاتی که بین افرادی که در دانشگاه یا با بیرون از آن مشغول به کار هستند قطعاً ارتباط تنگاتنگی دارد این که مثلاً دانشگاه شما در نزدیکی سازمان‌های مرتبط با حوزه معماری باشد آن چه که در این جا پررنگ‌تر است به زعم من ارتباطات ملی و بین‌المللی می‌باشد، " دانشکده کارآفرین دانشکده‌ای است که از قسمت ورودی که شما وارد می‌شوید تا جایی که می‌نشینید و درس می‌خوانید به نوعی، کالبدی مشوق و انگیزشی داشته باشد و معرفی کارآفرینی بایستی حتماً در آن اتفاق بیفتد. انواع کارگاه‌ها انواع آتلیه‌های کارآفرین قطعاً بایستی در اختیار دانشجویها قرار بگیرد و مهم‌تر از همه من یک خالاً که همیشه خودم داشته‌ام این بوده که فضاهای مناسبی نیز به عنوان اتاق ارتباط با کارفرما تعبیه گردد، " محیط کالبدی نباید یک محیط بسته صرفاً مدرسه طور باشد. باید یک محیط ورکشاپ مانند به معنای واقعی طراحی شود. " نیز نشانگر اشاره اساتید به کالبد پویا و گستره ارتباطی می‌باشند.

بحث و بررسی

کاوش در موضوع و نظریات مرتبط با کارآفرینی مشخص کرد که سیستم سازمان‌های کارآفرین متشکل از چندین مقوله در سه حوزه رفتاری، ساختاری و محیطی می‌باشند. کاربرد این مقولات در دانشکده‌های معماری تا حدود زیادی با مدل اولیه پژوهش همپوشانی داشت و تنها چندین مقوله پس از انجام مصاحبات یا عنوان مناسب‌تری برای آن‌ها انتخاب شد و یا حذف و اضافه شدند. عملکرد مقولات در هر حوزه به گونه‌ای بود که هر یک به خودی خود قادر به تعریف یک سیستم مشخص نبود، لذا با بررسی هر یک از مقولات به تنهایی و در کنار یکدیگر و همچنین همپوشانی آن‌ها با پاسخ‌های صاحب نظران حوزه معماری برای تعریف بهتر هر حوزه در دانشکده‌های معماری دو مقوله هسته برای هر کدام عنوان گردید که تمامی مقولات مطرح از سوی مشارکت کنندگان را شامل می‌شد. بحث و بررسی‌های مطرح حول هر یک از این مقولات و نقاط ضعف و قوت هر یک جهت تبدیل شدن به یک دانشکده معماری کارآفرین عبارتند از:

۱- **ذات کارآفرین:** دانشکده معماری کارآفرین نمی‌شود مگر این که شروطی را در جهت انتخاب اعضای خود چه به عنوان رهبر مجموعه، چه به عنوان کارکنان، اعضای هیئت علمی و دانشجویان رعایت کند و بتواند به نحو احسن و در راستای برنامه‌های تنظیم شده پیش برود. از مباحث مهم مطرح در تنظیم برنامه جهت انتخاب این افراد، ذات کارآفرین اعضای مجموعه است، به طوری که وجود افرادی که توانایی‌های حل مسئله بالایی دارند و بهترین راه کارها را برای کاهش پیچیدگی مسائل ارائه می‌دهند و همچنین از روحیه کار گروهی بالایی برخوردارند و متکی به ساختار قائم به ذات نمی‌باشند بسیار حائز اهمیت است. این مباحث همسو با نتایج پژوهش‌های هزار جریبی (۱۳۸۲) زالی و همکاران (۱۳۸۶) و باز و اوزگن (۲۰۱۷) می‌باشند. در این میان فاکتورهای دیگری همچون پشتکار، صداقت، فداکاری، هوش بالا، ریسک پذیری، رهبری و قابلیت کار گروهی بایستی از قبل در این افراد به صورت بالقوه نهادینه باشد و در سازمان تبدیل به بالفعل شود. موضوع دیگری که از گفته‌های مشارکت کنندگان به دست آمد شیوه انتخاب این افراد بوده است که فارغ از موارد مطرح در فوق به گونه‌ای باشد که برای انتخاب کارکنان، آزمون‌های مهارتی و هوش، برای اعضای هیئت علمی علاوه بر سنجش سوابق پژوهشی، سوابق فعالیت حرفه‌ای و میزان خلاقیت در تدریس و در ارتباط با دانشجویان ایجاد تغییر در شیوه‌های سنجش افراد جهت ورود به دانشکده معماری در نظر گرفته شود، چرا که شیوه‌ی فعلی بر اساس گفته بسیاری از صاحب نظران در مطالعات آموزش، پاسخگوی مناسبی جهت کشف استعداد و تخصص‌های افراد جهت انتخاب دانشجو و ورود به دانشگاه‌ها نمی‌باشد. چنین افرادی یک سازمان و یک دانشگاه یکپارچه با هدف کارآفرینی را تشکیل می‌دهند و بالتبع فرهنگ سازمانی و مقولات مطرح در آن نشأت گرفته از ذات این افراد خواهد بود. این موارد نیز مغایر با یافته‌های پژوهش مجیدی و همکاران (۱۳۹۲) می‌باشد.

۲- **تفکر حرفه‌مند:** علاوه بر ذات کارآفرین افراد و سازمان، وجود انگیزه‌های عینی و ملموس و همچنین اهداف قابل حصول در کوتاه‌مدت و بلند مدت مقوله دیگری است که می‌توان از آن به عنوان تفکر حرفه‌مند یاد کرد. این گونه که ذهنیت افراد مجموعه صرفاً در راستای یک سری برنامه‌های روتین از قبل تعیین شده و تکراری روزمره شکل نگیرد و دیدگاه‌ها و انگیزه‌ها، توأم با هوشمندی و ریسک‌پذیری سنجیده جهت رسیدن به یک خودکفایی و خروجی پر بارزه به وجود بیایند. برخلاف ذات کارآفرین که در آن از جزء به طرف یک کل منسجم حرکت می‌کنیم تفکر حرفه‌مند بایستی از یک کل منسجم به اعضای آن در مراتب مختلف منتقل شود و به عنوان یک تفکر در ذهن افراد شکل بگیرد به طور مثال برنامه‌ها و اهداف دانشگاه منجر به ایجاد یک سری دیدگاه‌ها و انگیزه‌ها می‌شود، رهبری دانشگاه با انتقال این تفکرات به اعضای هیئت علمی و کارکنان و بعد از آن انتقال آن‌ها از این افراد به دانشجویان و ارباب رجوع زنجیره مناسب تفکر کارآفرینی را تشکیل می‌دهند که حتی این تفکرات می‌تواند در سطوح بسیار خردتر مانند انتقال از

دانشجویان پایه بالاتر به ورودی‌های بعدی نیز صورت گیرد. این موضوع همسو با نتایج پژوهش‌های فکور و حاجی حسینی (۱۳۸۷) می‌باشد که استفاده از محرک‌های انگیزشی نظیر فعالیت‌های کارآفرینی اساتید و مشارکت آن‌ها در فعالیت تجاری‌سازی همراه با ترفیعات سالانه و یا برخورداری از عواید مالی ناشی از آن را جهت فرهنگ‌سازی مناسب میان اعضای سازمان مهم و ضروری تلقی می‌کنند. ایجاد چنین تفکری در میان دانشجویان نیز موجب ایجاد نوعی خودباوری و چالش‌پذیری در آن‌ها شده که می‌تواند به صورت برنامه ریزی شده پس از فارغ‌التحصیلی به ایجاد موقعیت‌های شغلی با ریسک کنترل شده و بازدهی مناسب بیانجامد و منجر به ایجاد یک دیدگاه حرفه‌ای‌تر به معماری و مشاغل مرتبط با آن شود. بقیه مباحث تفکر حرفه‌مند نیز هم راستا و همسو با نتایج پژوهش‌های قمربعلی و همکاران (۱۳۹۳)، کاملی و همکاران (۱۳۹۵) و نیک سرشت و همکاران (۱۳۹۸) می‌باشند.

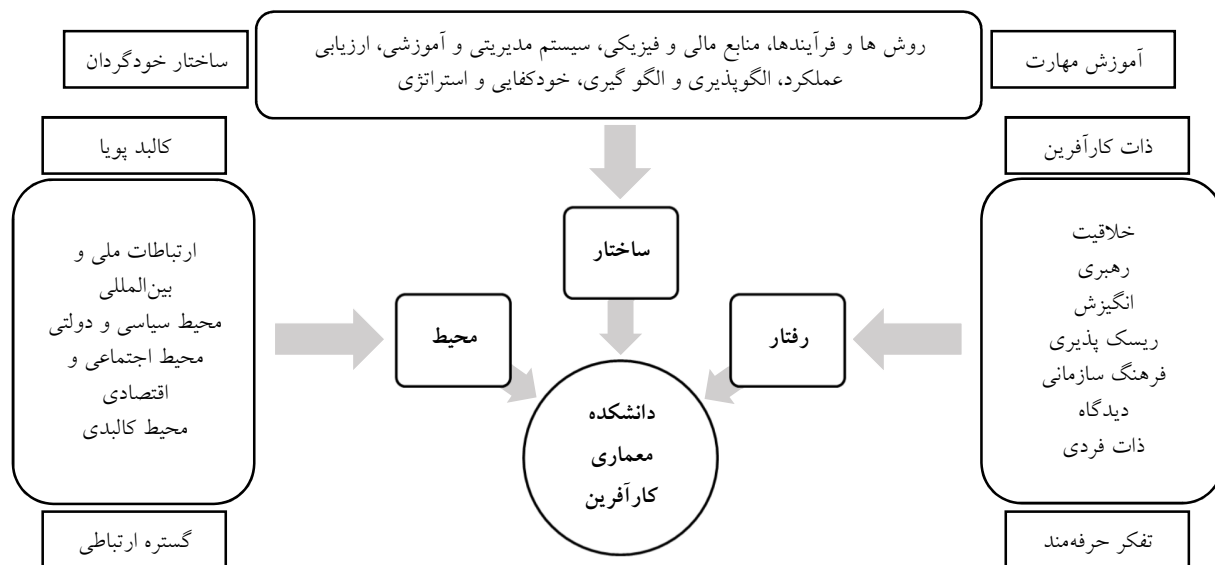
۳- **آموزش مهارت محور:** معماری متشکل از دو بخش است، یکی بخش نظری و دیگری بخش فنی و عملی کار است که حذف هر کدام از این‌ها آسیب‌های قابل توجهی را به همراه خواهند داشت. در مقوله آموزش معماری آنچه که امروزه مطرح است دیدگاه تشویقی نسبت به طراحی است و از ایده، فرم، پلان، نما و سایر بخش‌های مربوط به این‌ها به عنوان محصول معماری یاد می‌شود این در حالی است که حوزه‌های فنی، محاسباتی و اجرایی بیشتر مغفول باقی مانده‌اند و آن اندازه که به ارائه کار اهمیت داده می‌شود به مباحث اجرایی پرداخته نمی‌شود. چنین تفکراتی در آموزش معماری مغایر با تفکرات بازار کار و حرکت به سوی کارآفرینی است. لذا با توجه به تعریف دوره کارشناسی به عنوان دوره حرفه آموزشی بایستی به امکان ارتباط محتوای دروس معماری بیشتر توجه شود و در برنامه درسی و سرفصل‌های دروس یکسری بازنگری‌هایی صورت گیرد، به عبارتی برنامه درسی باید همسو با سیستم نسل سوم و چهارم دانشگاهی باشد. این بدین معنا است که کارگاه‌های آموزشی و مهارتی بایستی ایجاد و به گونه‌ای مورد استفاده دانشجویان قرار گیرد که در کنار آموزش تئوری معماری، خود دانشجو قادر به مشاهده و لمس مصالح، سیستم‌های اجرایی و انجام آزمایشات مختلف بر روی آن‌ها باشد. این نتایج همسو با نتایج مطالعات عزیزی (۱۳۸۲)، جمیری و همکاران (۱۳۸۹)، گروینیتز و همکاران (۲۰۱۰)، مردان‌شاهی و آقاجانی (۱۳۹۴)، محمد شفیق و همکاران (۱۳۹۹) و سیمونی و عباسی (۱۳۹۹) بوده و با نتایج پژوهش امینی و همکاران (۱۳۹۲) غیر همسو می‌باشند. چنین سیستم آموزشی به صورت خودکار معماران با تجربه کافی جهت اشتغال تربیت کرده و به بازار کار تحویل می‌دهد. معماران و دانش‌آموختگان چنین سیستمی قادر به طراحی و کسب مهارت در اجرای حداقل جزئیات ساختمانی مورد نیاز بازار کار خواهند بود و این به معنای خود کلمه کارآفرینی در معماری است. چنین ساختاری قادر به پیشرفت روزافزون و نیازمند ارتباط و ایجاد رقابت با سایر سیستم‌های مشابه در سطوح ملی و بین‌المللی خواهد بود لذا در بحث آموزش مهارت‌محور موضوع پرداخت به نیازهای جامعه بین‌الملل مطرح خواهد شد که نیازمند تمرکز بیشتر بر روی دروس زبان‌های خارجه است. اگر چنین عملکردی در برنامه‌ی دانشکده معماری قرار گیرد. کارآفرینی در دل خود دروس اتفاق خواهد افتاد.

۴- **ساختار خودگردان:** دیدگاهی که کارآفرینی نسبت به سازمان‌ها دارد دیدگاه قائم به ذات است. در عصر حاضر و شرایط اقتصادی حاکم بر جامعه که اکثر ارگان‌ها رو به خصوصی‌سازی گذاشته‌اند، آموزش‌های مهارت محور دانشکده‌ها ملزوم به برخورداری از بودجه‌ای بالا از سوی دولت است که تحقق چنین شرایطی با اوضاع فعلی تا حدودی دور از دسترس می‌باشد. دانشگاه‌های نسل سوم و چهارم راه‌حلی مناسب برای درآمدزایی دانشگاه‌ها و حل معضل اشتغال دانش‌آموختگان می‌باشد. حذف سیستم درختی دانشکده معماری، همکاری تمامی بخش‌ها در تبیین افق‌های چندساله دانشکده، ارزیابی عملکرد هر بخش و ایجاد سیستم‌های مالی متعدد و مجزا در هر یک از بخش‌های دانشکده منجر به ایجاد یک رقابت آزاد جهت جذب افراد بیشتر و منابع مالی قوی‌تر می‌شود و ساختاری خودکفا و پویا را حاصل می‌گردد به این معنی که تمامی بخش‌ها با یکدیگر در مراد بوده و از هر فرصتی جهت درآمدزایی هرچه بیشتر استفاده کنند، که نتایج کتاب جی وایسما و همکاران (۱۳۹۵) نیز در رابطه با دانشگاه کمبریج چنین سیستمی را پیشنهاد می‌کند. با این تفاسیر هر آنچه که صرف هزینه‌های آموزش معماری می‌شود در یک چرخه مالی برگشت پذیر که در آن دانشکده بر روی دانشجو سرمایه‌گذاری می‌کند و این سرمایه‌گذاری و سود حاصل از آن از طریق دست آوردهای دانشجو به عنوان کارآفرین و یا استفاده از استعدادهای دانشجو در امور اجرایی و پروژه‌های دانشگاهی به دانشکده و دانشگاه برمی‌گردد و حتی در مواردی می‌تواند سود حاصله از آن چندین برابر هزینه‌های آموزش باشد که در افزایش ظرفیت‌ها و ارتقای کیفیت آموزش و پژوهش قابل استفاده است. چنین ساختار سازمانی در دانشکده‌های معماری می‌تواند از این خودکفایی در جهت پیشرفت و توسعه دانشکده و تربیت دانشجویان و دانش‌آموختگان کارآفرین مد نظر بازار کار استفاده نماید.

۵- **کالبد پویا:** از مهم‌ترین مباحث مطرح در آموزش کارآفرینی بحث محیط است. محیط می‌تواند در قالب دو مفهوم کالبد و ارتباطات مطرح شود. محیط کالبدی در دانشکده‌های معماری به مراتب از اهمیت ویژه‌ای نسبت به سایر دانشکده‌ها برخوردار می‌باشد چرا که در

صدد که در صدد تحویل یک معمار و در عین حال یک کارآفرین به جامعه می‌باشد، لذا نمی‌توان به سادگی از کنار طراحی محیط کالبدی آموزشی گذشت و از سیستم های ساختمانی مشابه با سایر دانشکده‌ها به عنوان دانشکده معماری کارآفرین استفاده نمود. در این طراحی بایستی خود معماری در اولویت قرار گیرد و دانشکده معماری برای معماری طراحی شود. در طراحی این دانشکده مباحثی اعم از فرم، محل استقرار، بستر، فضاهای ارتباطی، فضاهای آموزشی و کارگاهی، مباحث زیبایی شناسی، نوع دیدگاهی که محیط در کارآفرینی ایجاد می کند باید مد نظر باشد و عملکردی به معنای کلمه ورکشاپ داشته باشد که در آن محیطی پویا با کاربری‌های مختلف نه تنها برای حضور دانشجویان و اساتید بلکه محیطی برای امکان ارتباط با بیرون از دانشکده نیز وجود داشته باشد. محیط چنین دانشکده‌ای بایستی قابلیت پاسخگویی به نیازهای مراجعه‌کنندگان و سرمایه‌گذاران را داشته باشد تا جذب نیرو و افکار خلاقانه، تخصیص دفاتر کاری برای ارگان‌های مختلف و سرمایه‌گذاران، برگزاری سمینارها و نمایشگاه‌های ملی و بین‌المللی در راستای کارآفرینی و امکان ساخت، آزمایش و به طور کلی پرداخت‌های لازمه جهت کار بر روی محصولات و پروژه‌های جدید در آن اتفاق بیفتد.

۶- **گستره ارتباطی:** همانطور که در مقوله قبلی مطرح شد، محیط تنها در کالبد خلاصه نمی‌شود. بحث ارتباطات عامل محیطی دیگری است که نقش پررنگی را در ایجاد دانشکده کارآفرین ایفا می‌کند چنان چه عواملی چون نزدیکی به منابع قدرت، ارتباط با ارگان‌های مختلف و شیوه ارتباط با آن‌ها، نوع حمایت‌های طرفین، نوع بازاریابی و تبلیغات بیانگر اهمیت این مقوله می‌باشند، چرا که دانشکده کارآفرین به دنبال جذب سرمایه از محیط بیرونی است و نبود این ارتباطات عملاً کارآفرینی را مختل می‌نماید. حال این گستره ارتباطی تنها محدود به محیط اطراف خود دانشکده نمی‌شود و می‌تواند در سطوح ملی و بین‌المللی رخ دهد. همچنین تنها فعالیت‌های اقتصادی برای راه‌اندازی و بقای سیستم یک دانشکده کارآفرین کافی نیست و بایستی از فعالیت‌های سیاسی جهت استفاده از مزایای دولتی و فرهنگی و اجتماعی جهت تحقیق و توسعه و کشف فرصت‌های فعالیتی نیز بهره‌مند بود. لذا ایجاد یک بستر ارتباطی قوی و گسترده در راستای بهره‌مندی از هرگونه فرصت جهت ارائه قابلیت‌های دانشکده به دنیای بیرون از آن بسیار مهم و ضروری است. چرا که چنین عملی یک دانشکده را به سمت کارآفرینی که در کنار امر آموزش شامل جذب سرمایه‌گذار، جذب نیروی کار و جذب تفکرات خلاق می‌باشد سوق می‌دهد. نتایج پژوهش‌های فکور (۱۳۸۷)، ملک‌پور و محمدی (۱۳۹۲) و جی‌وایسما و همکاران (۱۳۹۵) همسو با این نتایج است.

شکل ۱. مدل مفهومی نهایی پژوهش، مولفه‌های خرد و کلان دانشکده معماری کارآفرین، منبع: نگارندگان

نتیجه‌گیری

پایین بودن سطح اشتغال در میان فارغ‌التحصیلان و کاهش میزان رقابت دانشگاه‌های کشور در سطح بین‌المللی، نیاز تغییر دانشگاه‌های نسل دوم به دانشگاه‌های نسل سوم و چهارم به عنوان دانشگاه‌های کارآفرین را ایجاد کرده است، که اهمیت این امر در رشته معماری به شدت احساس

می‌شود، چرا که رشته معماری، جزو رشته‌های انتهایی لیست اشتغال فارغ‌التحصیلان کشور می‌باشد. مطالعه موضوع کارآفرینی در پژوهش‌ها و بررسی‌های رشته‌های علوم انسانی و علوم تربیتی دانشگاه‌ها تا حدودی روند مناسبی را طی می‌کند ولی در حوزه معماری و آموزش آن در دانشکده‌های معماری، مطالعات کاربردی بسیار محدود بوده و بیشتر متمرکز بر بررسی برخی از دروس فنی بوده است. بنابراین این پژوهش نیاز پرداخت به حوزه کارآفرینی در دانشکده‌های معماری را در اولویت خود قرار داده است تا بر بهبود روند اشتغال فارغ‌التحصیلان و افزایش کیفیت آموزش در حوزه معماری کمک کند.

در راستای یافتن مولفه‌های کارآفرینی دانشگاه‌ها در سطوح خرد و کلان و کاربست آن‌ها در دانشکده‌های معماری مشخص شد که مولفه‌های رفتاری دانشکده معماری کارآفرین شامل: رهبری، انگیزش، خلاقیت، دیدگاه، ذات فردی، فرهنگ سازمانی و ریسک‌پذیری؛ مولفه‌های ساختاری شامل: استراتژی، روش و فرآیندها، ارزیابی عملکرد، الگوپذیری و الگوگیری؛ سیستم مدیریتی-آموزشی؛ منابع مالی و فیزیکی و خودکفایی و مولفه‌های محیطی شامل: ارتباطات ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی، محیط سیاسی و دولتی، محیط اجتماعی و اقتصادی و محیط کالبدی می‌باشند. در تمامی این حوزه‌ها برخی از این مولفه‌ها مرتبط با عملکرد سازمان بوده و برخی دیگر نشانگر جنبه‌های روانشناختی سازمان می‌باشد. عملکردها در کنار جنبه‌های روانشناختی ماهیتی یکپارچه را برای سیستم دانشکده تعریف می‌کند. نبود هر یک از این مولفه‌ها منجر به ایجاد اختلال در کلیت مجموعه می‌شود، اما اهمیت و اولویت‌ها، باعث ایجاد تفاوت‌ها در میان این مولفه‌ها می‌شوند. نتایج چنین نشان می‌دهد که در دانشکده‌های معماری مباحث رهبری و انگیزش در حوزه رفتاری، مباحث سیستم مدیریتی-آموزشی و منابع مالی و فیزیکی در حوزه ساختاری و همچنین محیط کالبدی و ارتباطات ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی در حوزه محیطی از اهمیت بیشتری برخوردار هستند. لذا در وهله اول دانشکده‌های معماری کارآفرین بایستی دارای رهبری قدرتمند جهت کنترل امور و ایجاد روحیه در میان اعضا و با ارتباطات بسیار گسترده در سطوح مختلف ملی و بین‌المللی بوده، منابع مالی و فیزیکی مشخص و مطمئن جهت ایجاد یک سیستم مالی خودکفا و سیستم مدیریتی و آموزشی توانمند جهت کشف فرصت‌ها، تشخیص نیازها و آموزش مهارت‌های لازم برای آن‌ها را داشته باشد و همچنین محیط کالبدی طراحی شده برای القای بار روانشناختی مجموعه و استفاده مناسب و پر بازده از ظرفیت‌های موجود دانشکده را شامل شود. لذا عملکردهای اصلی مجموعه شامل موارد ذیل بوده و با توجه به چارچوب موضوعی پژوهش و گستردگی مبحث کارآفرینی خلاصه نتایج کاربردی حاصل از پژوهش و پیشنهادات لازم جهت پژوهش‌های علمی آینده در جدول ۵ ارائه شدند.

- شیوه مناسبی جهت انتخاب و تعیین اعضای دانشکده از رهبری مجموعه گرفته تا دانشجویان بر اساس توانایی‌ها، خصوصیات و علائق آن‌ها اتخاذ شود.

- آموزش‌های تخصصی برای افراد شامل کارگاه‌های مجهز جهت انجام آزمایشات و مشاهده چگونگی ساخت و ارائه محصول و یا جزئیات ساختمانی و همچنین آموزش‌های تکمیلی همچون شیوه‌های بازاریابی و ارتباطات، شیوه‌های استفاده از نرم افزارهای تخصصی، آموزش و تقویت زبان‌های خارجه در سطح آکادمیک و سواد رسانه‌ای در دانشکده‌ها تنظیم گردد.

- برنامه‌ای جامع از نیازهای جامعه، بازار کار و سازمان‌های داخلی و بین‌المللی مرتبط جهت ایجاد همکاری و چگونگی گردش سرمایه بین آن‌ها جهت کشف فرصت‌های مناسب تدوین گردد.

- در مباحث روانشناسی محیطی، تاثیرات کالبدی دانشکده بر ایجاد انگیزش، خلاقیت و افزایش بازدهی آموزش‌های مهارت محور به صورت تخصصی و همچنین تاثیر کالبد دانشکده در نحوه ارتباط‌گیری افراد خارج از سیستم و جذب آن‌ها به عنوان ایده‌های نو، نیروی کار و منابع مالی مورد توجه قرار گیرد.

جدول ۵. نتایج کاربردی و پیشنهادات عملی پژوهش و پیشنهادات علمی برای پژوهش‌های آتی، منبع: نگارندگان

کل مولفه	نتایج کاربردی و پیشنهادات عملی	پیشنهادات پژوهش‌های آتی
رفتاری	انتخاب مدیریت دانشگاه توسط اعضای مجموعه حمایت از ایده‌های جدید اعطای امتیازات برای افراد و سازمان‌ها طراحی و تدوین آزمون‌های استخدامی تخصصی استفاده از اساتید مجرب و آشنا با سیستم بازار برگزاری مسابقات و فعالیت‌های فوق برنامه مشارکت دانشجویان در دفاتر کاری بیرون از دانشگاه در کنار اساتید تفویض مسئولیت به دانشجویان در امور داخلی دانشگاه	۱) نگاه عمیق به شیوه انتخاب رهبری دانشکده ۲) بررسی تخصصی چارچوب استخدامی کارکنان ۳) بررسی تخصصی چارچوب استخدامی اساتید ۴) بررسی شیوه‌های پذیرش دانشجویان

<p>(۱) بررسی سرفصل دروس معماری و کارآفرینی جهت بازبینی سرفصل‌ها (۲) بررسی نحوه سودآوری مراکز رشد در معماری (۳) بررسی منابع مالی مورد نیاز و هزینه‌های دانشکده معماری کارآفرین (۴) بررسی نحوه استفاده نیازمحور از کارگاه‌ها و آزمایشگاه‌های تخصصی</p>	<p>برگزاری کلاس‌های آموزش کارآفرینی برای کارمندان و اساتید بازبینی سرفصل‌ها افزایش دروس کارآفرینی و بازاریابی به سرفصل تعریف پایان نامه‌های نیاز محور برگزاری نمایشگاه‌های نیاز محور ارائه محصولات و ایده‌های نوین در نمایشگاه‌ها جهت بازاریابی تخصیص آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌ها و آتلیه‌های تخصصی تاسیس و توسعه مراکز رشد و استارت‌آپ‌ها تدوین شیوه‌های آموزشی و فرایندهای کارآفرینی استقلال مالی بخش‌های مختلف دانشکده بررسی هفتگی و ماهانه نقاط ضعف و قدرت تنظیم سند توسعه کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلند مدت کارآفرینی توصیه به هم‌اندیشی دانشکده‌های مختلف</p>	<p>ساختاری</p>
<p>(۱) بررسی فرم‌های معماری مشوق در ساختار کالبدی دانشکده (۲) بررسی میزان دعوت‌کنندگی فرم دانشکده (۳) بررسی فرصت‌های موجود مطالعاتی در سازمان‌های مرتبط دیگر (۴) بررسی فرصت‌های شغلی و شیوه ارتباط با سازمان‌های مرتبط با دانشکده معماری</p>	<p>الهام از فرم طبیعت در طراحی دانشکده توجه به قابلیت‌های محیطی بهره‌گیری از ایده‌های معماری رونده وجود دیپارتمان‌های مشترک در داخل و خارج از دانشگاه با سازمان‌ها پیگیری فرصت‌های اقتصادی ملی و بین‌المللی بازاریابی و تنظیم قراردادهای اسپانسر استفاده از اساتید فعال در بازار کار تنظیم قراردادهای پژوهشی با سازمان‌های مختلف تنظیم قراردادهای مالی با شتاب دهنده‌گان</p>	<p>محیطی</p>

References

- Abbasnezhad, A., Hosseini, S. M., Saeedi, P., & Mostaghimi, M. (2019). "Fitting the entrepreneurship development model with Graduate Employment Recruitment Approach"(Case Study: Golestan Technical and Vocational Training Office). *Entrepreneurship and sustainable agricultural development*, 7(3), 7-20.
- Abdi jamayeran, A., Hosseini, E., & Revayi, S. (2017). Examining opportunity recognition models in the entrepreneurship process. *shabak*, 3(2), 63-72.
- Ahmadpour Dariani, M. (2005). *Entrepreneurship: Definitions, theories, patterns* (6th ed.). Tehran, Iran: Pardis.
- Ahmadpour Dariani, M., & Moghimi, S. M. (2006). *The basics of entrepreneurship* (first ed.). Tehran, Iran: Fara andish.
- Alai, A. (2010). An Increase in Student Admission in Architectural Engineering Degree and Its Consequences. *Soffeh*, 20(3-4), 41-48.
- Alimiri, M. (2008). Entrepreneurship Education: Its Development and Challenges. *Journal of Entrepreneurship Development*, 1(1), 133-169.
- Alvani, S. M., & Boudlayi, H. (2011). Phenomenology in Entrepreneurship studies. *Iranian journal of management sciences*, 5(19), 33-62.
- Amini, M., Tamannai far, M., & Gholamy alavi, s. (2013). Evaluation of Entrepreneurship Capabilities of Students: Rethinking Curriculum Commissions of High Education. *Entrepreneurship development*, 6(1), 154-164.
- Asl Fallah, H., Akbari Moghadam, B., & Dostar, M. (2022). The effect of coaching culture on intrapreneurship: the role of intra-organizational Behavioral factors. *Journal of Entrepreneurship Development*, 15(3), 403-418.

- Azizi, N. (2003). Education and the profession: preparing young people with basic competencies and skills. *Social Sciences and Humanities of Shiraz University*, 20(1), 58-70.
- Baadavare nahandi, Y., & Zaree, M. (2012). Studying the Characteristics of Entrepreneurship among the Students of Iranian Universities. *Productivity management*, 6(1(20)), 79-100.
- Bas, M., & Ozgan, H. (2017). A model proposal related the creation of Entrepreneur University in Turkey and evaluation of applicability. *IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal*, 8(28), 1-25.
- Behzadi, N., Razavi, S. M., & hosseini, S. R. (2015). A conceptual model of an entrepreneurial university with an organizational entrepreneurship approach. *Entrepreneurship development*, 7(4), 697-713.
- Clark, B. (1998). *Creating entrepreneurial universities: Organizational pathways of transformation*. Oxford: Elsevier.
- Etzkowitz, H. (2004). The evolution of the entrepreneurial university. *International Journal of Technology and Globalization*, 1, 64-77.
- Facoor, B. (2009). Entrepreneurial University; Concepts, Backgrounds and How to Achieve. *journal of science and technology parks & incubators*, 5(17), 35-42.
- Gasse, Y. (1985). A strategy for the promotion and identification of potential entrepreneurs at the secondary level. *Frontiers of entrepreneurship research*, 538-559.
- Ghambar Ali, R., Agahi, H., Ali Beygi, A., & Zar afshani, K. (2015). Entrepreneurial Ecosystem Strategy: New Paradigm of Entrepreneurial Development. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 1(3), 21-38.
- Ghannadan, M. (2005). *The great economists* (First ed.). Tehran, Iran: Electronic media.
- Graevenitz, G., Weber, R., & Harhoff, D. (2010). Graevenitz, G. von, D. Harhoff and R. Weber (2010). "The Effects of Entrepreneurship Education. *Economic Behavior and Organization*, 1(76), 90-112.
- Guerrero, M., & Urbano, D. (2010). The development of an entrepreneurial university. *The Journal of Technology Transfer*(37), 43-74.
- Hezar jaribi, J. (2004). Entrepreneurship Development Among Graduates. *Research and Planning in Higher Education*, 9(4), 159-177.
- Hisrich, R. D., & Peters, M. P. (1988). *The Individual Entrepreneur in Entrepreneurship*. New york: McGraw Hill Publishing.
- Imani, M. (2018). Entrepreneurship education in universities: (a framework for planning, implementing and evaluating entrepreneurship programs). *Educational Administration Research Quarterly*, 1(1), 27-50.
- Jamali zavvareh, B., Nili, M., & Shadfar, H. (2015). Explaining the elements of entrepreneurship curriculum in technical and professional education. *Skill training quarterly*, 3(12), 7-21.
- Jomeiry, V., Hatami, J., Fathiazar, E., & Pakdel fard, M. (2011). Investigation of Architecture`s curriculum in master courses: A. *Journal of Higher Education Curriculum Studies*, 1(2), 111-133.
- Kameli, M., Azemati, H., & Ramazi, F. (2016). The role of architectural design knowledge in vocational rehabilitation of architectural engineers. *Education technology*, 10(4), 341-350.
- Kikha, A., Ezzati, M., & Salehi, M. (2019). A model of an entrepreneur university: qualitative approach (case study: Tehran university). *Engineering education in Iran*, 21(83), 51-77.
- Kirzner, I. M. (1997). "Entrepreneurial discovery and the competitive market process: An Austrian approach". *Journal of Economic Literature*, 35(1), 60-85.
- Kuratko, D., & Hodgetts, R. (2010). *Entrepreneurship ; theory, process, practice* (first ed.). (M. Tabraei, & E. Amel mehrabi, Trans.) Mashhad, Iran: Ferdowsi university of Mashhad.
- Larsson, R., Brousseau, R. K., Driver, M. J., Holmqvist, M., & Tarnovskaya, V. (2003). International growth through cooperation: Brand-driven strategies, leadership, and career development in Sweden. *Academy of management*, 17(1), 7-24.
- Majidi, D., Yasbolaghi sharahi, B., & Ali Mohammadi, M. (2012). The effect of entrepreneurship education on the attitude and spirit of entrepreneurship of Kharazmi University students. *Skill training quarterly*, 1(1), 117-129.
- Maleki al agha, B. (2007). The role of the university in the development of entrepreneurship. *New ideas in educational sciences*, 2(4), 115-127.
- Malekpour, A., & Mohammadi, F. (2013). Studying the fields and obstacles of employment of University graduates: Bachelor's degree in Humanities of Bijar city. *periodical of social, economic, scientific and cultural work and society*(157), 24-37.

- Mardan shahi, M., & Agha jani, H. (2019). The role of entrepreneurship education on students' creativity. *Innovation and entrepreneurship*, 4(8), 33-42.
- Markuerkiaga, L., Igartua-Lopez, J., & Errasti, N. (2014). Factors fostering entrepreneurial universities to develop academic entrepreneurship activities: an assessment of European universities. *International Journal of Technology Transfer and Commercialisation*, 13(1-2), 107-132.
- Mirzayi Aharanjani, H., & Moghimi, S. M. (2003). Presenting the ideal organizational model for Iranian non-governmental organizations using an entrepreneurial approach. *Management Knowledge*(62), 101-138.
- Mohammad shafi, M., Neyestani, M., Jafari, E., & Taghvaei, V. (2020). Evaluating the Quality of the Curriculum in Skills Training (Case Study: Architecture Discipline of Shariaty Technical and Vocational University). *New Educational Approaches (NEA)*, 15(1), 79-102.
- Mostaghni, A., & Beyti, H. (2014). Examining the content of the construction materials course in the field of technical courses in the architecture bachelor's education program with an emphasis on the training of architecture graduates with the ability to participate in executive projects. *The fifth architecture education conference*. Tehran.
- Nahid, M. (2009). What and why entrepreneurship and organizational entrepreneurship at a glance. *Commercial survey*, 7(34), 39-58.
- Nari Ghomi, M. (2011). Architectural Drafting” in Technical Secondary Schools of Iran and the Matter of Normative View about Architecture. *Journal of Fine Arts: Architecture and Urban planning*, 3(46), 63-74.
- Nari Ghomi, M., & Bahreyni, H.-A. (2018). Middle-range Proficiency in the Professional Organization of Architecture and Building (case study: Design offices of engineer’s council of Qom). *Bagh-e Nazar*, 15(64), 15-28.
- Nikseresht, M., Mozaffar, F., Saleh sedghpour, B., & Hosseini, S. B. (2020). Principles of architectural management with a focus on design management education. *Architectural Thought*, 3(6), 44-58.
- Rahimi, B., & Javadipour, M. (2021). Investigating and identifying the orientation of the curricula in higher education system based on community-based approach. *Higher education letter*, 13(52), 7-34.
- Rezaian, A. (2006). *Fundamentals of organizational behavior management* (7th ed.). Tehran, Iran: The organization for researching and composing university textbooks in the Islamic sciences and the humanities (SAMT).
- Rostami, M., & Jahan bakhsh, A. (2014). Solutions to improve the role of technical courses in the professional ability of architecture graduates. *Motaleate-e Tatbighi-e Honar*, 3(6), 99-111.
- Sadeghi, S., & Adli, F. (2015). The relationship between higher-education milieu and entrepreneurship among students. *Education research*, 5(22), 1-18.
- Safari, A., Khajehpour, A., & Shaemi, A. (2016). A model of intreprenurial portfolio (study case: entrepreneurs portfolio in Isfahan city). *entreprenurship development*, 9(2), 297-316.
- Safarian Navakhi, M., Zahed Babelan, A., Moeinikia, M., & Rezaei sharif, A. (2019). Qualitative Study: Identification of entrepreneurial University Components. *Educational Development of JundiShapur*, 10(2), 154-161.
- Sandeep, M., Moss, & Moss, S. E. (2007). The risk of self-employment in rural china: Development or Disaster? *World Development*, 35(1), 163-181.
- Sedaghati, A., & Hojjat, E. (2019). The Instructional Content of the Architecture Education in Iran and the Success Rate of the Bachelorsâ Degree Course in the Transfer of this Content. *Iranian Architecture Studies*, 8(15), 91-112.
- Shariat-rad, F., & Mahdavi pour, H. (2009). The role of architectural design course 4 in the professional ability of architecture graduates in Yazd University. *Honar-ha-ye-ziba Memari-va-Shahrsazi*(36), 49-57.
- Simoni, P., & Abbasi, M. (2020). Evaluating the Relationship Between Education and Professional Activity in Architecture and Urban Planning Detailed study: School of Architecture and Urban Planning, University of Art. *Honar-ha-ye-ziba Memari-va-Shahrsazi*, 25(1), 43-54.
- Soheil sarv, M., & Hezar jaribi, J. (2017). Investigating of development of higher education and employment in Iran. *Economic strategy*, 6(21), 135-160.
- Taghi, Z. (2008). The Consequences of Quantitative Growth in Bachelor Degree in Iranian Universities. *Soffeh*, 17(1-2), 125-134.
- Veisi, R., & Karimzadeh, P. (2011). Entrepreneurship culture development factors and solutions: mazandaran provincial payam nour university vase study. *Planning and Budgeting*, 15(2 & 3), 159-182.

- Wissema, J., Etzkowitz, H., & Allan, G. (2017). *Third generation university & entrepreneur university* (2nd ed.). (I. Nabipour, Trans.) Bushehr, Iran: Bushehr province university of medical sciences.
- yousefian, K., & Farhadi, M. (2017). studying the foundations and principles of the architect's civil responsibility in Iran's legal system. *Ghanoon Yar*, 2(2), 259-277.
- Zali, M., Madhoshi, M., & Kordnaiej, A. (2007). Assessment of Entrepreneurship Characteristics of Students (Case Study of Mazandaran University). *Management research in Iran*, 11(20), 81-113.